

Lbc, 18

EXPOSITIO
BREVIS
LOCORVM SCR. S.
AD ORIENTEM
SESE REFERENTIVM,

IN QVIBVS
VEL MENTIO EXPRESSA, VEL ALLVSIO
SALTEM AD ORIENTIS NATVRAM, VSVS,
CONSVETVDINES ETC.
OCCVRRIT,

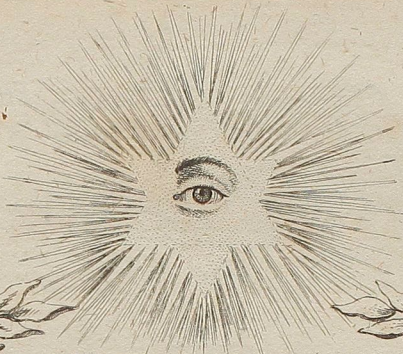
EX OBSERVATIONIBVS CERTIS, PLERVM-
QVE PROPRIIS, INSTITVTA

A
D. CHRISTOPH. WILH. LVDEKE,
PAST. ECCL. TEVT. PRIMARIO, CONSIST. HOLM.
ASSESS. ET SCHOLARCHA.

HALAE SAX.
IMPENSIS ORPHANOTROPHEI.
MDCCLXXVII.

KÖN. PR. FR.
UNIVERS.
ZVHALLE

AEVI NOSTRI

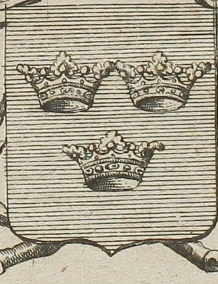
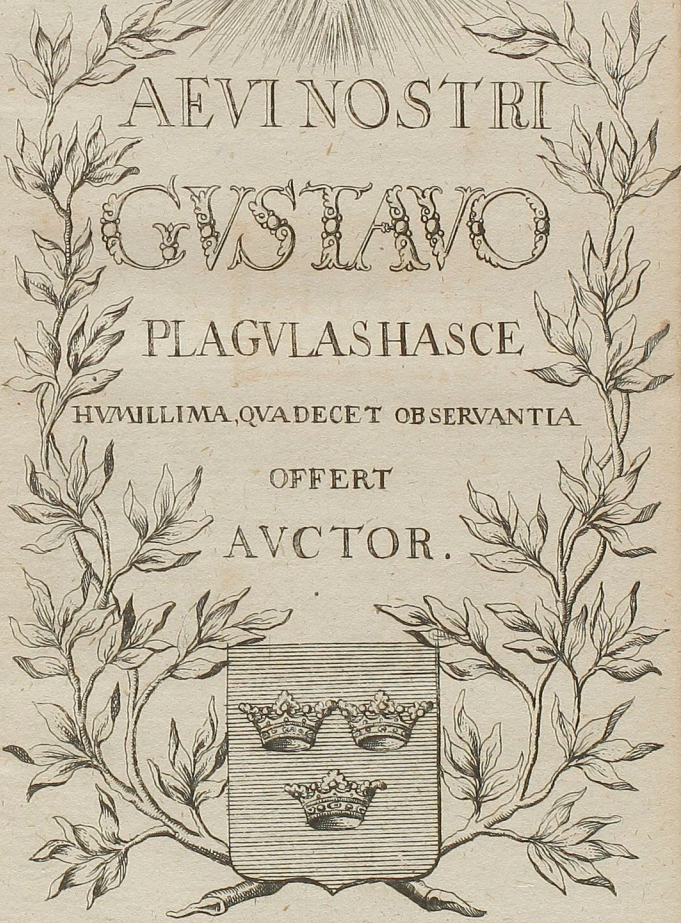
GUSTAVO

PLAGVLASHASCE

HVMILLIMA, QVA DE CET OBSERVANTIA

OFFERT

AVCTOR.

L. B. S.

Dignum me quum ha-
buit inclita FA-
CVLTAS THEOL.
TVBINGENSIS, cui summos

X 3

in

*in Theologia honores deferret, mei
quidem officii id duxi, dissertationis
instar, alias consuetae, tracta-
tionem quamdam cum orbe erudito
communicare. De materia igitur,
quam ipsi offerre possem, cogitans,
in illam, quam titulus indicat, in-
cidi, ac in eam quidem tanto ma-
gis, quanto rarius multas ob caus-
sas fit, ut litterarum sacrarum stu-
diosi huius generis ea, quae tan-
tum ad Scripturam S. rite intelli-
gendam faciunt, nota sibi reddere,
vel*

vel Orientis in regionibus , si ibi
fortassis etiam peregrinarentur , diu
commorari queant.

Iam quum in eo esset , prelo ut
subiiceretur anno se circumagente
haec EXPOSITIO , ob loci autem
longinquitatem lente res procederet ,
ex Ephemeridibus Goettingensibus a.
pr. num. 109. et 137. comperi , no-
uam OBSERVATIONVM HAR-
MARI editionem Londini typis im-
pressam fuisse. En libri huius a me

ad-

adhuc nondum visi titulum ! OB-
SERVATIONS ON DIVERS PAS-
SAGES OF SCRIPTURE *etc.* The
second Edition in two Volumes.

PRAE-

PRAEFATIO.

Nec desiderium, nec negotium mihi est, ea dilucidandi, quae apud nos in Occidente viuentes quotidie in rerum hominumque natura, horumque moribus, videri & obseruari possunt; nec quae ex Historia, Geographia antiqua, & in genere tam ex Iudaeorum quam caeterorum antiquitatibus explicari solent, sed ea solummodo in medium proferendi, quae e proprio quasi adpectu & experientia in ipsissimis aut saltem vicinis, vbi auctores sacri scripsere, regionibus cognosci queunt. Id quod certe multum ad Scripturam sacram rite intelligendam

A

dam facit, multasque insimul aduersariorum obiectiones, quoad magnam partem ex inscitia ortas, refellit.

Non fieri potest, quin plurimae huius generis res aliunde & in primis ex itineribus descriptis (1) notae sint, petique possint, ita
 vt

(1) e. g. *J. M. Lust biblische Erläuterungen aus den Morgenländischen und andern Reisebeschreibungen*, Nürnberg 1735. 8. *B. L. Eskeuche Erläuterung der heil. Schrift aus Morgenländischen Reisebeschreibungen*, Lemgow 1745. und in den folgenden Jahren. *Carstens erläuterte Schriftstellen aus Shaws Reisebeschreibung*. Hos quidem non legi, in manibus vero sunt *Harmars Observations on divers passages of Scripture, grounded on circumstances incidentally mentioned in Books of Voyages and Travels into the East*, Lond. 1764. übersetzt von J. E. Faber unter dem Titel: *Beobachtungen über den Orient aus Reisebeschreibungen*, 1 Theil, Hamburg 1772. 8. 1 Alph. 6 Bogen. 2ter Theil, Hamburg 1775. 1 Alph. 13 Bogen. — *Fabers Archäologie der Hebräer*, 1 Theil, Halle 1773. 8. *Praetermitto Celsii Hierobotanicon, Bocharri Hierozoicon &c.* quibus alius plane, quam mihi, finis fuit, & *Paussen*, qui diuersa hanc ad rem pertinentia, e. g. vom Ackerbau, von der Regierungsform der Morgenländer &c. scripsit. Quos quidem libros in manus meas non peruenisse, reuera doleo. Solummodo, tota tractatio quam iamiam absoluta esset, *Harmarum & Fabrum* oculo, vt dicunt, fugitiuo perlustrare mihi licuit. De hisce duobus si iudicium meum forte
 ex.

vt lector beneuolus neque hic, neque in alio quocumque scripto, caeteroquin doctissimo, res prorsus nouas expectare queat; interea tamen quaedam partim ignota & noua fortassis reperiturus est, partim iamiam nota confirmata sibi videbit. Per nouem annos in Asia Minori commoratus, omnia, quae tractantur, quotidiana vel propria, vel aliorum experientia, eaque certa, explorata habeo.

A 2

Plena

expectarent lectores, monendi forent: istis accidisse, quod euitatu facile non est, passim nimirum istos, quum regiones illas ipsi non inuissent, relata referendo se aliosque fefellisse, etsi *Harmarum* plerumque bene correxit *Faber*. Ille multa saepius ex alto repetit, nodum in scirpo quaerit, & e ritibus Orientalibus, quae e nostris aequae bene exponi possunt, pluribus verbis explicat. Undique colligit *Harmarus*, sed quod silentio premi minime debet, fide multa; colligit fortassis plus, quam necessarium erat. *Faber* in annotationibus reuera doctissimis copiosus est, saepeque ab eorum stat opinione, qui omnia fere miracula in euentus naturales, vel ad summum raros, detorquere student. Mirum mihi videbatur, tam *Harmarum*, quam *Fabrum*, *Theuenotum* illum testem laudare, ipsis quum notum esse deberet, huncce iter in Orientem minime fecisse, sed solummodo ab aliis regionum illarum peregrinatoribus congruenter, utcumque potuerit, compilasse. Ne temere id dicere videar, pro uoco ad librum: *Dictionnaire historique portatif, Tome second*, à Paris 1761. sub articulo *Theuenor*; & ad librum a me editum; *Beschreibung des Türkischen Reichs* §. 53.

Plena prorsus in narrando habenda mihi erit fides, excipiendis illis, de quibus vel ipse ambigue differo, vel alios dubitanter loquentes introduco. Si aliorum igitur relationes meis consentaneas esse quis videret, illis satis credere se posse, scire lectores, volo. †)

Praemonendi insuper sunt, me in allegandis locis sacris vnice communem Bibliorum Ebraeorum, minime autem versionum in capita & versus diuisionem esse secutum: & si verbum *apud nos* vel eiusmodi mihi excideret, id de Germania proprie dictum cumque ea comparatum fuisse. (2)

Omissis omnibus, quorum non distincta vel mentio vel allusio ad Orientis res in Scriptura
S.

†) Optarunt viri quidam graues, vt de materia, quam tractandam mihi sumsi, aut prolixius, aut lingua potius germanica differuissem. Ad primum quod attinet optatum, ipsi respondere iam nequiu, quum expositionem hancce breuem, compendioli certi instar, rerum harum cupidis tradere volui, in quod ex Auctoribus allegatis & itinerariis res notatu dignas colligere ipsi possent. Optatum vero secundum aut tractatione particulari aut versione e noua *Harmari* editione instituenda notisque illi addendis suo fortassis tempore non recusarem.

(2) Qui plura de commoratione mea in Asia, imprimisque Smirnae, scire cupit, adeat scriptum meum: *Staubwürdige Nachrichten von dem Türkischen Reiche*, Leipzig 1770.

S. exstat, *nouem* quidem *Sectionibus* campum mihi propositum absoluam. PRIMA nempe ea sistam loca, quae ad *climatis*, *regionisque Palaestinae naturam* sese referunt; SECUNDA ea, quae *rei agrariae*, *hortorum ac vinearum*, *arborum plantarumque*; & TERTIA, quae *animalium* mentionem faciunt. QUARTA *consuetudines domesticas & priuatas*; QUINTA *vestium cultus*; & SEXTA *profectiones Orientalium cum mercatura* persequar. SEPTIMA *urbium*, *aedificiorum & puteorum rationem*; OCTAVA porro *statum politicum & militarem* explicabit. NONA denique *caerimoniae ad religionem pertinentes*, hodie tamen adhuc obuiaae, tractationi finem imponent. Fieri quidem potuisset, vt quaedam Scripturae S. loca, quae huc referenda forent, praetermissa essent; sed non dubito, quin rarissime id mihi acciderit.

Si quis forte cogitaret, huiusce generis explicationibus plus inesse saepius ingenii eiusque lusus, quam iudicii & veritatis, id de multis concedo, ac vtrum mihi etiam euenerit, lectoris scientis prudentisque diiudicationi relinquo. In eam vero opinionem si incideret: dubitandum esse, an vsus Orientales non per saecula, sed adeo per aeuu millenaria fere sibimetipsis, nostris etiam adhuc temporibus, similes essent, monitum illum volo, omnia, quae a me quidem tractantur aut ad climatis regionumque naturam, aut ad consuetudines, vestimenta,

aedificiaque &c. referenda esse. Illa ita certe comparata sunt, vt numquam paene mutationem admittant; haec quidem eam subire possunt, quemadmodum apud nos saepissime fit, sed non apud Orientales, hac in re non minus constantes, quam potius pertinaces. Antiqua igitur siue fideliter tenuerunt, vt Arabes, siue populi regiones illas occupantes, vt Turcae, rudes olim & inculti, incolarum sub iugum redactorum, plerumque vero litteris ac humanitate politorum, mores, vestimenta, aedificia, caeterasque horum vitae commoditates, quae omnia fere a climatis regionisque natura pendere solent, in vsus suos conuerterunt; id quod in aedificiis, statuis, nummis, huiusque generis reliquis, quae vetustatis certitudinem indubitate prae se ferunt, adhuc conspicitur; ita vt hac certe in re ab hodiernis ad antiqua valeat iure suo consequentia. Saltem absurdum minime est, generum omnium consuetudines & res, hodiernum si etiam sunt, olim in vsu esse potuisse.

SECTIO PRIMA.

DE CLIMATIS REGIONISQVE PA-
LAESTINAE NATVRA.

§. I.

Palaeſtina ſuis certe temporibus fertiliffima in litteris ſacris more conſueto vt regio lacte & melle fluens praedicatur. (3) Proverbialiter hoc dictum eſſe ad indicandam pecoris, apum & rerum exinde omnium, quae ad viuendum neceſſaria ſunt, copiam, neminem fugit. Non naturali ſolummodo, ſed ſupernaturali etiam gratioſaque Dei diſpenſatione propria ipſi erat haec foecunditas. Quae de re conſeras Deuter. II, 10—12. Quum noſtris vero temporibus hac ex ratione etiam Teſtamento Veteri fidem denegare tentarunt religionis aduerſarii, quod talem, qualem illud narrat, tantumque hominum numerum nutrire nequiuiffet, eaque de re vir ille celebris DV LVC, cuius Geneuenſis, editor libri:

A 4

Ob.

(3) e.g. Exod. 3, 8. Plura loca parallela his caeterisque allegationibus vbique fere omittuntur, facile enim e Concordantiis colligi poſſunt. Breuitatis cauſa vnus alterque locus, iſque primarius in medium proferetur.

Observations sur les Savans incredules &c. testimonium, cui certa haberi fides posset, a me petebat, id ipsi & omni quidem exceptione maius A. 1769. ab Equite Anglo DE MONTAGV (4) procuravi. Is regionum earum incola diuturnus, nulliusque religionis homo, nemini idcirco pietatis causa suspectus, propria manu familiaeque sigillo affirmavit: Si agrorum *Palaeestinae* nunc adhuc cultorum, illorumque fertilitatis ad eos, qui ob incolarum paucitatem & pigritiam inculti iacent, habetur ratio; *Palaestinam* descriptum, omnino permagnum, incolarum numerum in se comprehendere & commode nutrire potuisse. Quod testimonium Vir ille celeb. *Du Luc* cum mundo erudito publice communicare, in animo habebat, etsi vtrum iamiam? & vbinam factum fit? ignoro.

§. 2.

Non gaudet commutationibus anni temporum quadripartitis ita distincte a se inuicem diuersis *Palaeestina*, quam *Germania*. Autumno & vere admodum breuibus, duae fere solummodo sunt, hiems & aestas. Prouinciae, quomontosiores sunt, vel propius mari adiacent, eo maiori tempestatis vicissitudine vtiuntur. Quaedam ob montium niue fere perperua obrutorum, e. g. *Libani*, vicinitatem admodum
fri-

(4) Breue ante tempus in Oriente morte deleto.

frigidae sunt. Saepe calore summo conficiuntur diu homines, noctu autem frigore. *Gen.* 31, 40. *Ier.* 36, 30. Sapiens certe creatoris dispensatio, sine qua regiones istae calidae deserta sicca euaderent. Hiems, tempus potius inconstans & pluuiiale, quam frigidum est, *Cantic.* 2, 11. eamque ob causam incommodis etiam suis laborat. Nunc corporis pori, temporis amoeni ergo aperti, ventorum frigidorum subito exorientium violentia clauduntur, imber per dies, passimque per hebdomades plures continuus, aërem admodum ingratum *Esr.* 10, 9. viasque montibus plerumque vicinas, non solum lubricas & infestas, sed inexplicabiles fere reddit. Hinc Seruatoris ad preces adhortatio: vt ne tempore hiemali fuga fieret, *Matth.* 24, 20. Ideo ignis, passionis Christi tempore, calefaciendi causa in aulae atrio accensus, *Luc.* 22, 55. Greges interim noctu etiam sub dio subsistere solent, quem admodum Christi natiuitate, *Luc.* 2, 8. &c.

Aestas perferuida est. Ab aëre solo metalla, solis etiam splendori minime exposita, tali tamen calefiunt modo, vt manus apposita eorum patiens vix sit, oculique meridiei tempore dio aegre in coelum attolli & aperiri queant. Circa Pentecosten oritur consuete eurus, per aliquot dies durans & super montes aut deserta arenosa vbique iamiam calefacta flans, totam camporum faciem intra vnus vel

duorum dierum spatium, mutat. Herbae & segetes adhuc virides repente exalbescunt, *Gen.* 41, 6. *Hesek.* 17, 10. *Ion.* 4, 8. & symbolum rerum omnium vanitatis repentinaeque hominum mortis admodum graue praebent, *Pf.* 90, 5. 6. 103, 15. 16. *Ies.* 40, 7. Tota Iunio, Iulioque, posteriori Maii ac priori saltem Augusti parte, nulla exstat pluuia, coelum semper serenum est, atque messis tempore tempestas cum fragore tonitribusque prorsus inconsueta; qua ex re miraculi, a Samuele 1 *Sam.* 12, 16 — 18. editi, natura facile diiudicari potest. Calor hic continuus, aliis ceteroquin regionibus perquam noxius, Palaestinis adiacentibusque maxime opportunus & necessarius est, quo sub dio frumentum in area deterrere, ac uuas, ficus &c. siccare valeant.

Generaliter tempestas ibi bona & certa est, quapropter multi olim & hodiernum sub tentoriis habitant populi. Quo vitae genere sic adsuefacti sunt, tametsi id vsui nostro repugnet, vt domus carcerum loco putent; & tribuum capita ad summum tuguriis leuiter constructis vtantur. Id quod egregie ad vitae genus primorum hominum patriarcharumque explicandum facit, mirabilesque religionis aduersariorum obiectiones refellit.

§. 3.

Regio maxime montosa est Terra Sancta.
Sae-

Saepeffime montium *Libanon*, *Carmel*, *Tabor*, *Iudae* &c. mentio fit: non tamen prorsus petraei & steriles sunt, sed quoad magnam partem spatiosi multumque frugiferi. Cauernae montium hic angustiores, illic prolixiores saepissime bestiis hominibusque domicilia, nunc etiam praedatoribus totisque hominum copiis refugium belli tempore praebent, 1 *Sam.* 24. 1 *Reg.* 18, 4. c. 19, 9. *Carmel* in primis ob fauces vel vias tortuosas insimulque profundas & ob speluncas ad latendum aptissimus est, *Amos* 9, 3.

§. 4.

Aquae caritate Orientem laborare, e pluribus, quam quae adferri possint, Scripturae sacrae locis & aliunde notissimum. Nec mirum igitur est, eam ob causam frequenter lites & dissensiones ortas esse, *Gen.* 21, 25. c. 26, 20. Sunt quidem prouinciae, vrbes, pagi, pauci tamen, aquis & fontibus perennibus abundantes, quas inter *Prusa* & *Damascus*, cuius aquae adhuc praestantissimae sunt, 2 *Reg.* 5, 12. eminent. Maximam igitur adhibent curam Orientales, ne pro sua parte aquae quicquam e fontibus defluentis perdat, sed vel in cisternis asseruetur, vel canalibus in campos hortosque deducatur; quam ad rem alludit *Salomo Prou.* 21, 1. Aestimant igitur eorum bonitatem vnice fere ex aquis, *Num.* 24, 6. *Ies.* 58, 11. quique his carent, eos nihili ducunt, *Ies.* 1, 30.

Po.

Poculum aquae frigidae, quod Seruator noster *Matth.* 10, 42. vt prouerbiū in medium profert, in Oriente res contemnenda minime, nec sine pretio est, quapropter in urbibus & apud vias publicas scutellae aut alia huius generis vasa pureis, vel catellis constricta tenentur, vel prope illos posita sunt. Quid? quod homines, e. g. *Deruisae* (Muhammedanorum monachi) & alii expresse, vt vasculum aquae frigidae offerant, constituti sunt.

§. 5.

Ros & pluuia hanc aquae in regione sicca & scopulosa inopiam subleuant. Ille vti beneficium ibi maximum iure existimatur, *Gen.* 27, 28. 39. *Iob.* 29, 19. in primis tempore matutino admodum copiose cadens ob humiditatem, qua plantas & germina refrigerat, aërem quasi ardentem frigefactat, hocque modo omnia ab imminente sole seruat. *Hoseas* eum igitur laude celebrat, c. 6, 4. c. 14, 6.; quemadmodum eius penuria sicuti singularis Dei maledictio annunciat, *2 Sam.* 1, 21.

§. 6.

Hiems, vt iam iam antea indicaui, tempus magis pluuiale, quam frigidum est, duratque saepe per hebdomades completas. Imber oritur vehemens, qui aedes male materiatas passim e luto constructas, & collibus plerumque coniunctas subruit, *Matth.* 7, 27. Differentiam, quam

quam Lexicographi nostri inter pluviam *primam* (יורה) & *serotinam* (מלקוש) constituere solent, quotannis experientia comprobata vidi. *Prima* vel potius autumnalis mox post messem, & ficuum, vuarumque collectionem cadit, terramque irrigando ad feminandum praeparat. Antea cadendo aream granis repletam prorsus perderet. *Serotina* vel potius vernali opus est, quo omnium generum sata, iam ad spicas perducta, vti frumentum &c. turgescant & grandescant, *Deut.* 11, 14. *Zach.* 10, 1. Qua ex duplici pluviae dispensatione, tempore iusto neque praematurius neque tardius cadentis, tota pendet messis salus.

§. 7.

Liber *Iosuae* c. 3, 15. & *I Paralip.* 12, 15. certiores nos reddunt, messis tempore, quod in Aprilis nostri finem, Maium & Iunii initium incidit, *Iordanem* ab vna parte vsque ad alteram aquae plenum fuisse. Rei cuius ratio in eo sita est, vt non solum, sicuti & apud nos, discutiatur nix, multis alias montibus perpetua, sed humores etiam, in montibus vicinis hieme durante imbibiti, in fluuium illum & in lacus quos interfluit, tunc se insinuent.

§. 8.

Ad clima forte *lepra* potissimum est referenda, quae quidem non eadem ratione extraordinaria domus hominesque coinquinat, qua secundum Script. sacr. traditionem inter Iudaeos

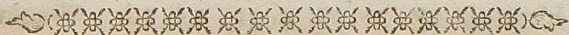
daeos saeuiebat, interim tamen adhuc passim homines labefacit. — De *peste* multa adferri possent, sed huc non pertinent. Id solummodo, quod mirabile certe obseruatu est, annotare liceat, eam ob contagionis, qua homines adficit, modum occultum a rege, vt *in tenebris perambulantem*, accurate describi, *Psalms. 91, 6.*

§. 9.

Terrae motus minime inusitati sunt. Absurda vero prorsus eorum opinio est, qui solis defectionem, ante Christi mortem existentem, perhibent naturalem terrae motus, qui post eius mortem accidit, fuisse consequentiam, quum scriptor sacer clare istam solis obscurationem ante, hunc vero (terrae scilicet motum) post Seruatoris mortem ponit; ac illa, quantacumque etiam sit, terrae motum non sequitur, sed ei, vt semper obseruauit, antecedit. (5)

SE-

(5) *Faber in Archaeol.* obscuritatem, quam terrae motui connexam esse vult, infinities maiorem sibi facit, quam reuera est. Sunt plures vtitato vapores, nec igitur hic in considerationem veniunt. Applausus, quo hac in re auctor *Biblioth. Vniu. Teuton. Vol. XXVII. P. I. Harmari Obseruat. Fabricae annotationes* dignas habet: eas toto libro reliquis antecellere, (*eine der besten im ganzen Buche*) asserens; Orientis perito & narrationi diuinae fidem decentem habenti plane lubricus & nullo fundamento innixus videbitur.

SECTIO SECVNDA.

DE RE AGRARIA , HORTIS , VI-
NEIS , ARBORIBVS , PLAN-
TISQVE.

§. 10.

In hodiernum vsque diem Orientales in agris
segetes & omnium generum arbores fru-
ctiferas , in primis amygdalos , ficus , oleas ac
vitim altam ferere solent. *Iud.* 15, 5. *Ioel* 1,
12. 19. Initio messis hordeum saepe ibi iam
maturescit, 2 *Sam.* 21, 9. & pabulum equorum
consuetum est. Panibus hordeaceis pauperes,
atque annonae caritate reliqui etiam vtuntur;
2 *Reg.* 4, 42. & sapidum certe sunt, sed vetusta-
tem non ferunt. Omnia falce demetuntur,
in areas, solo sicco & duro, quo ventus per-
flare potest, fitas, comportantur, multosque in
aceruos accumulatur. *Ruth* 3, 2. 3. Sub dio
fit trituration sine pluuiae metu (§. 2.) Qua-
tuor, vt iamiam *Pocockius* notauit, modi tritu-
randi dantur. Vtuntur 1) *baculis & flagellis*,
quod apud nos satis notum; 2) *traha*, facta
more consueto e duabus tabulis iunctis, ferro
vel lapidibus plerumque silicibus infra exaspe-
ratis. Super illam agaso stat & a bobus tra-
hitur.

hatur. *Ie.* 28, 27. 28. c. 41, 15. 16. Circum aceruum circumagitur machina vna vice granum exterens, glumen frangens, stramenque in minutissima frustula paleae instar confringens. 3) *Plostellio Punico*, rotas habente, dentibus acutissimis praedito, idem atque ea, quae prius descripta est, machina, in exterendis granis efficiente; 4) denique *bobus*, \mathcal{E} , quemadmodum etiam in quadam Archipelagi insula vidi, *equis* circa frumenti tumulum circumactis sicque pedibus suis illud conculcantibus. *Deut.* 25, 4. *I Cor.* 9, 9. — Stramen & gluma hoc modo fracta in area, scopis versa, ventilantur die, *Zeph.* 2, 2. numquam fere nocte, ordinarie hoc anni tempore a ventis quieta; palea melioris conditionis non procul a grano humi cadit, deterioris s. quisquiliae a vento disperguntur. Illa, cui semper grani aliquid mixtum est, in iumentorum cedit pabulum; haec dispergitur & aut perit, aut comburitur. *Iob.* 21, 18. *Es.* 40, 24. *Matth.* 3, 12.

§. II.

Vineta non solum collibus, sed campis etiam ingentibus posita sunt, & non difficulter instituuntur. Parietibus nunc e luto nunc e lapidibus constructis circumdata sunt. Viae angustae & semitae, quae saepius vix homini aut animali eunti sufficiunt, ea interseindunt. *Num.* 22, 24. &c. Nunc aediculae miserae in iis sitae sunt, *Ies.* 1, 8; nunc aedificia altiuscula turris

turris quasi forma exstructa, vt hominibus & iumentis vsui, ipsique tuti a praedatoribus esse possint. *Ies.* 5, 2. *Matth.* 21, 33.

§. 12.

Quod ad hortos attinet, iamiam (§. 4.) indicaui, eorum praestantiam vnice fere ex aquarum, quibus irrigari possunt, copia aestimari. Id in genere hoc loco praecipere debere videretur, ne sub expressionibus sacris, ab oleis, cedris, malogranatis, palmis, ficibus, liliis &c. defumtis, extraordinarii quid latere putemus, quum horum generum fructus eodem ibi loco sunt, quo apud nos poma & pira. *Ies.* 34, 4. *Apoc.* 6, 13. *Ies.* 35, 1. (6)

§. 13.

(6) Hac in re saepius fallitur *Harmarus*. E. c. *Obs.* c. IV. not. 15. locum *Luc.* 11, 12. in Occidente & infantibus intellectu facilem eo torquet, vt oua, ibi tam vulgaria & quotidiana, quam lac & mel, in cupediis facile poni possent; reique huius exemplum inde capit, quod Consuli Anglo quondam quinquaginta dono dedissent Turcae. Id quod *Fabrum* in annotationibus suis non correxisse, valde miror. De re ipsa conf. §. 35. Cautio certe singularis adhibenda est, ne tritum istud: *ne quid nimis*, hic etiam negligatur. In noua *Observationum Harmari* editione contra illud iterum peccatur. e. c. Quae de turbinis ortu ad loca *Ef.* 1, 4. *Prou.* 1, 27. illustranda occurrunt, aequae facile nostra e tempestate intelliguntur. — Abrahama stratagema *Gen.* 14, 15. copiose ex

B

Ara-

§. 13.

Amygdala arbor, florem ac fructum ante arbores reliquas festinans seu maturans, eandem ob causam pietatis iuuenilis signum euadit. *Eccl.* 12, 5. 1. — *Ficus* tardissime arborum omnium frondescens certissimum aestatis & hinc rei vniuscuiusque prope instantis indicium & symbolum est. *Matth.* 24, 32. Frondes eius eximie se dilatant *Iud.* 9, 11. ex quo nata est communis illa dictio: *sub ficu & vinea habitare.* *I Reg.* 5, 5. — Sic etiam cum *olea* comparatum est, *Iud.* 9, 9. *Hof.* 14, 7. ; cuius furculorum, stirpem circumcirca transuerse circumdantium, numerus familiam numerosam indicat *Pf.* 128, 3. Vetera eius folia quum hiemis tempore delabuntur, insimul noua pullulant; semper igitur viriditatis perennitatem significat. *Pf.* 52, 10. — Idem de *palms* hieme etiam viridibus valet. *Pf.* 92, 13. — *Cedri*, arbores praeter modum quoad altitudinem & crassitudinem crescentes, tantaeque insuper durationis, vt, quae in *Libani* montibus sunt, ab orbe condito succreuisse credantur, in litteris sacris in genere dignitatis magnitudinisque symbola, regionumque earum incolis, ipsismet adeo Muhammedanis, hodiernum adhuc sanctae sunt. *Pf.* 92, 13. *Ies.* 37, 24.

§. 14.

Arabum bellis & praedationibus explicatur. Quem vero ad finem? Idem & apud bellatores & praedatores nostros fieri solet. De locis *Am.* 6, 4. *Nehem.* 8, 10. infinitisque aliis id ipsum valet.

§. 14.

Lilia coloris albi & caerulei in editioribus etiam locis, collibus & sepulchris reperiuntur. *Matth.* 6, 28. — *Cucurbitarum* genus quoddam sic in altitudinem crescit, ut vna aut pauciores plantae pergulae tegendae, quomodo adhuc conspicitur, sufficiant; unde, benedictione Dei singulari admissa, facillime locus *Ion.* 4, 5. &c. illustrari potest. — In genere autem *cucumerum*, *peponum*, *porri*, *ceparum* & *alliorum*, eorumque specierum diuersissimarum & vsus multiplicissimi, sapor est gratissimus, ut iis & crudis pro deliciis utantur; ideoque mirum non sit, quod Israelitae iis adsuefacti fructuum horum tam appetentes fuerint. *Num.* 11, 5.

§. 15.

Manna diuersis in speciebus & locis quin adhuc obuium sit, dubio caret, sed quale *Exod.* cap. 16. describitur, de coelo, vel aëre, in regionibus illis desertis, plerumque arenosis, cadere, iterque illuc in spem, istud inueniendi, eoque vitam viresque aliis sine alimentis nutriendi, sicuti olim apud populum Iudaeum fiebat, institui posse, nemo nisi mente captus cogitet.

SECTIO TERTIA. DE ANIMALIBVS.

§. 16.

Extra finis mei limites foret, omnes animalium species enumerare, quorum in Scriptura S. fit mentio, inque eorum naturam inuestigare. Partim & inter nos nota sunt, e. c. *lupi vesper-tini*, *Zeph.* 3, 3. qui fame per totum diem macerati, tempore nocturno truculentius grassantur, partim de eorum, e. c. *Leuiathani*, *Monocerotis* &c. vel genere vel specie dubitatur, partim ad litterarum S. sensum nihil ea conferunt, ampliori potius aliorum indagini relinquenda. Mihi satis erit, quae sequuntur exponere.

Id solummodo monendum mihi sumo, tantam iis in regionibus reperiri *coturnicum* copiam, vt iam in *Archipelagi* insulis volatu defessi decidant, atque nullo negotio cateruatim capi queant. Rei cuius ad *Num.* 11, 31. facilis est applicatio.

§. 17.

Canum certe incredibilis exstat ibi copia. Plateae vrbium maximarum iis plenae sunt.
In

In domuum autem conclauia nonnisi felibus, minime canibus patet introitus. Ipsi sicuti impura animalium genera aestimantur, ex quo fit, vt *Apoc. 22, 15.* pro hominibus reiecto dignis, paradiso autem indignis, fumantur.

§. 18.

Res pecuaria, vt olim Patriarcharum temporibus, inter plures Orientis populos, in primis eos, qui a bello abhorrent, maximi putatur. In gregibus igitur numerosis plerumque posita sunt diuitiae. *Gen. 13, 2. 5. Iob. 1, 3. cap. 42, 12.* Locorum, vbi greges, vt antea iamiam dixi, pro consuetudine sub dio viuunt, natura haec est, vt palis & fruticibus aut lapidibus septa praecipue noctu contra ferarum iniurias & praedonum impetus, canum pastoritiorum ope, custodiri possint, & omnino ad ea difficilior accessus sit. Diuersarum nationum tribus, e. c. *Arabes, Turcomanni, Curdi*, sub principum suorum ductu cum gregibus secundum anni commutationes & pascuorum rationem per prouincias vagantur, tentoria vtenfiliaque sua secum portantes. Nec regnorum vel prouinciarum domini aut gubernatores ipsis, vt apud nos certe fieret, impedimenta hoc in vitae genere inferunt, quum terrae vbicumque incultae iacent fructusque multos e mercatura cum istis & tributis ab ipsis exactis percipiunt.

§. 19.

Ovis familiari quasi consuetudine cum hero suo vitur. Plurimi inferioris conditionis patresfamilias eam sibi aduetam habent, quae illos rus comitatur ac vbique sequitur. 2 *Sam.* 12, 3. — *Cameli* praecipue ibi, sicuti temporibus antiquissimis, oneribus mercibusque dorso gestandis inferuiunt. *Gen.* 24, 10.

§. 20.

Vulpium species, quae capillo horrido est, quum nostra molliori vitur, copiosissima est. *Schakal* (7) a Turcis nominatur, parua forsitan vocis Ebraeae שׂוּכַל immutatione facta. (8)
In

(7) Fabula est non satis digna, quae iterum repetatur, *Schakalides* e lupis & canibus gigni; siquidem semet ipsas, vt aliae generum species, propagant.

(8) Hoc quidem infitiatur *Faber* in *Archaeol.* P. I. p. 140. istam soni similitudinem inter vocem Ebraeam & Persicam (*Schakal* enim Persica est) hac ex ratione lubricam declarans, quia vox haec Arabice aliter scriberetur, linguae autem Persicae nihil esse cum Ebraea commune, exceptis iis, quae sermonis Arabici ope in illam introducta fuissent. Ex asse mihi id minime satisfacit, quum Ebraei durante captiuitate Babylonica & postea voce ea linguam Persicam locupletare potuerint, quemadmodum id Turcicae ex linguae Graecae parte euenit.

In montium foueis pagis non adeo remotis latent, sed noctu gregatim sub vlulatu, felium & canum simili, exeunt, pagos & coemeteria audaciter visitant, & si operae pretium foret, (quod ob vellus quidem perhorridum non est) facillime capi possent. Factum igitur Simsonis *Iud.* 15, 4. minime adeo mirum aut incredibile est. (9) Mortuos nec tam profunde sepultos eruunt & deuorant, quam ob rem Turcae etiam super sepulchra lapides voluere solent. Et quum bello occisi rarissime profunde sepeliuntur; facile intellectu est, quomodo inhumati vulpium esca dicantur. *Pf.* 63, 10. 11. In genere specierum diuersarum bestiae loca deserta sub vocibus vlulantibus noctu pererrantes illustrationem admodum viuam verbis 20. 21. Psalmi 104. praebent.

§. 21.

De *serpentibus* quod dicam, non habeo. Certior a multis, quibus fidem denegare non potui, factus quidem sum, adhuc in Syria exstate homines serpentum incantatores peritissimos. *Pf.* 58, 5. 6. Vtrum autem fabula vera sit, nec ne? & si forte vera, an id mediis naturalibus, e. c. musices aut vocis cuiusdam ope, aut modo praeternaturali fiat, aliis, quibus occasio est, inuestigandum relinquo. Ego quidem solummodo relata refero.

B 4

SE-

(9) Vulpes etiam vulgares, nostris similes, copiose in Iudaea dantur.

SECTIO QVARTA.

DE CONSVETVDINIBVS, MORIBVS- QVE DOMESTICIS AC PRI- VATIS.

§. 22.

Traetationem hanc & sequentem antecedit obseruatio quaedam generalis. Gustus Orientalium natura quasi climatis ad externa & in sensus incurrentia quoad vestimenta, vitae genus, victus rationem & huius generis reliqua fertur, quae apud nos mirabilia & forsitan ridicula & absurda putarentur. Adhuc personae singularis conditionis iis vtuntur institutis, quae de prophetis & apostolis in Bibliis descripta legimus. *2 Reg. 1, 8. Zach. 13, 4. Matth. 3, 4. 2 Reg. 4, 29. Luc. 10, 4.* Sic se gerendo non vt mente capti viuebant, sed, quamquam id nostris quidem moribus mirum atque indecorum haberetur, ad sua tempora, suam regionem, vsusque suos, quod & apud nos modo suo eoque licito fit, se accommodabant.

§. 23.

Paucissimis natura contenta ipsis est.
Men-

Mensis, scriniis, fellis, horumque similibus aut prorsus non aut raro videntur; vbiq; igitur in conclauiibus & culinis (10) &c. curta admodum & quae facile moueri potest, suppellex ipsis est. Hac ex re intelligitur, quomodo tam expedite exercitus & numerosissimi conscribi & gentium migrationes in oras alienas olim & adhuc fieri possint, quod apud nos ob sedes stabiles & suppellectilia multa grauiusque difficile factu foret.

§. 24.

Huc referendum etiam optime videtur, Orientales personis rebusque nomen imponentes modo plane singulari agere. Fieri potest & reuera fit, vt homini forti nomen *Scheitan* (Satanae), astuto *vulpis* & huius generis simile sine criminatione detur. Libri & carmina gaudent passim titulis prorsus mirabilibus, a floribus, fructibus, animalibus desumptis. Ex illo locus *Luc. 13, 32*; ex hoc Psalmorum inscriptiones aliquam saltem illustrationem capere possunt; tamen id & in Europa tam olim quam hodiernum accidit, vt libri nomini-

B 5 bus

(10) *Harmarus* in *Obs. P. II. n. 5.* & *Faber* in not. 152a, vasa coquinaria recensentes, voci (proprie Italiae) *pignatta*, vel quemadmodum secundum Italorum pronuntiationem sonat, *pingatza*, significatum ipsis obscurum esse fatentur. Est olla fictilis ad coquendum communis.

bus impropriis, e. g. *Arndtii hortus paradisi &c.* insigniantur.

§. 25.

Quae ad viſtum pertinent, reliquis antecedant. Serui foeminis maximam quoad partem omnium generum alimenta in foris & alibi obſonant, pecus & animalia volatilia maſtant, cibos praeparant, ac communiter culinae inferuiunt. *Gen.* 18, 7. Eo tamen ciborum genere vbique, quod e farina, vt placentulae, bel-laria &c. conficitur, foeminis referuato. *Gen.* 18, 6. *2 Sam.* 13, 5. Facile adhuc eodemque quaſi modo, qualis *Gen.* 18, 6 — 8. describitur, in amici eorumque, qui hoſpitiſ iure digni habentur, aduentu ſeſe expediunt. (11) In mola manuarſa frumentum mulieres, plerumque duae, molere ſolent. *Exod.* 11, 5. *Matth.* 24, 41.

§. 26.

Epula ſollempnia, e. g. quae apud Turcarum imperatores legatis peregrinis parantur, tempore matutino vel antemeridiano circa horam

(11) *Harmarus* c. IV. not. 19. valde miratur, *Abraamo*, patriarchae tam diuiti, non amplio-rem alimentorum, ciborumque varietatem fuiſſe. Sed in promptu reſponſio eſt: Orientalibus oeconomiam ob aeſtum aliasque cauſſas in anteceſſum inſtructam & apparatus non eſſe.

ram nonam ; conuiuia autem inter aequales & amicos vespertino hora sexta celebrantur. *Iud.* 19, 5 — 11. Personae conditionis altioris, principes, primi prouinciarum gubernatores dignitatis & honoris caussa mensulae adfident foli, hospites remotis suis vtuntur mensulis. *Gen.* 43, 32. Longe maximus patellarum in primis illis adfertur numerus, de quibus etiam frustilla iis, quos praesentium honore particulari afficere volunt, iam plura, iam maiora mittunt. *Gen.* 43, 34.

§. 27.

Acida quaedam, oxygara vel talia huius generis iura, reliquas ad patinas adstant, in quas manibus, siquidem furcis & cultris non vtuntur, singuli offas intingunt, sicque proprio aut hospitem ori porrigunt. *Matth.* 26, 23. *Ioan.* 13, 26. (*) *Celeb. B. Michaelis* dubitat, an expressio : *bibere vinum e phialis*, *Amos* 6, 6. sumtuositatem aut intemperantiam in hominibus

(*) Singulare & mirabile prorsus est, ex *Har-maro* haec in *Ephemeridibus Goetting.* allegata legere : *Gebrauch der Araber, ihre Milch und Brühe ohne Löffel mit der Hand zu essen, zur Erläuterung Prov. 19, 24.* Quomodo scribi talia & credi possunt? Iis, quae supra dixi, vt extra dubitationis aleam res ponatur, solummodo addam : *Oryzam (Pillav apud Turcas)* ac diuersa e lacte coagulato facta, sed minime ientacula propria aut lac fluidum ori manibus porrigi.

minibus reprehendat. Potius in genere in eorum ebriositatem animaduertit, quum & foeminae, vitio tamen huic minime deditae, e phialis (sicuti Angli porum, qui ipsis in deliciis est, quemque *Punch* nominant,) vinum, aquam & diuersa potuum genera bibunt. *Esth.* I, 7. (*)

§. 28.

Panes suos tenues specie fere ouata faciunt, quorum igitur numerus grandis auehi potest. I *Sam.* 25, 18. Inarescunt mox, iamque, quo melius sapiant, postridie recalescendi sunt. Inter segetes ambulantes vel iter facientes, quod de Seruatoris discipulis *Matth.* 12, 1. scriptum legimus, adhuc spicas virides decerpunt & tanquam delicatas comedunt. Quod ad locum illum *Hesek.* 4, 12 — 17. vexatum, ut creditur, attinet, iam dudum religionis aduersariis, plerumque maxima doctrinae solidioris, in primis rerum Orientalium inscitia laborant.

(*) Ex *Harmaro* iterum edito *Goettingenses* adducunt: *Im Oriente wird bey dem Anfange der Mahlzeit getrunken, nicht beym Schlusse.* *Esth.* 5, 6. Quod si fit, certe more institutoque Orientalium id minime fit. Duplex igitur hic occurrit error. Potus enim sub conuiuio sic arbitrarie sumitur, sicuti & apud nos; plerumque potu autem conuiuio finem faciunt. Locus insuper e libro *Esther* citatus contra auctorem potius aperte testatur, potum post conuiuium secutum esse. conf. cap. 7, 1. 2. 7.

rantibus, data est responsio : בגללי צאת האדם non significare, panem ex aceruis excrementi humani, sed apud seu supra eos paratum iri, siquidem versus 15. hunc particulae ב significatum per aliam על satis dilucidat; ibique allusio non solum (vt vult B. Michaelis in praestantissimis suis Bibliis) ad homines miseros, sed in genere ad homines peregrinantes atque ad tribus Orientales circumerrantes, occurrit, qui saepissime carbonibus & ligno carentes, quam ob causam Abrahamus etiam iter religiosum instituens ligna secum portare debebat Gen. 22, 3. 6., stercore animalium panes coquunt. Vaticinatur igitur Deus, fore, vt Babylonem transportati summa in rerum omnium, adeo stercore animalium, inopia versaturi essent Israelitae. — Sobrie admodum, quod ad cibum attinet, viuunt Orientales plerique, saepius pane vnico contenti; quam ob rem etiam eius, tamquam alimenti vnice necessarii, mentionem facit Scriptura S. Gen. 18, 5. c. 21, 14. Matth. 6, 11. infinitisque locis.

§. 29.

Vtribus, saepissime intus picatis, quorum latus pilosum intrinsecus esse solet, aquam, oleum & vinum, cameli, muli, equi, asini deuehunt. Ios. 9, 5. 13. I Sam. 25, 18.; hocque modo melius, quam vasibus, ea seruantur. Aquam, qua domi opus est, e fontibus aut puteis

reis hauriunt, domumque hydriis nunc anfae
vnius, nunc nasorum duorum, ex argilla
fictis, portant, *Marc.* 14, 13; quas in vicis &
pagis a foeminis humeris gestari ipse vidi.
Gen. 24, 15.

§. 30.

Lac multiplicis vsus inter Orientales est,
tam *dulce*, חלב apud Ebraeos, quod notio-
nem pinguedinis secum habet, cuius eximium,
flos lactis paullum condensatus, Orientalibus bu-
tyri instar est & apud Turcas *Käimäk* appella-
tur; quam *acidum* seu concretum, חמץ
apud Ebraeos, omnino ab Arabico خض spissum
fuit (lac), minime vero butyrum, vt Lexica
(12) communiter volunt, sed lac acidum, s.
calore spissatum, cui Turcae nomen *Iaugurt*
dant. Quod non solum recens, potus instar,
sumunt, sed etiam exsiccatum atque aridum ser-
uant ac tamquam ingrediens cibus ac rebus flui-
dis permiscunt. Butyrum enim proprium ob
calorem aut alias forte causas e lacte expri-
mere nequeunt, nec istud, sed lac acidum olim
et adhuc bibitur. *Iud.* 5, 25. nec illo, sed
hoc collum, manus, pedes lauari possunt &
reuera lauantur. *Iob.* 29, 6.

§. 31.

(12) et *Harmarus* in *Obs.* c. IV. not. 9.

§. 31.

Multis in regionibus in maximis ponitur, pauperes per acclamationes aliaque signa ad cibum pluraque beneficia capienda inuitare. *Prou.* 9, 2 — 5. Inanem ideo ostentationem, quae hac in re inualuerat, iamiam reprehendebat suo tempore Seruator. *Matth.* 6, 2.

§. 32.

De iis, quae ad ciuilitatem in consuetudine & societate spectant, mentionem faciens, solummodo fere quae a moribus nostris plurimum remota sunt, enarrabo. — Aduenas quum recipiunt, eos ciuilitate, sed sollemniori saepius modo, quam apud nos fit, salutant. Hebraei vocibus: *שחה ארצה* vel *לפניו ארצה* etc. Graeci voce *προσκυτειν* vtuntur. Salutationi in primis honorificae apud Graecos adhuc est nomen *προσκυτησις*. Conditionis inferioris homines ad eorum, qui altioris sunt, aut putantur, pedes non solum procidunt, *Gen.* 18, 2. 42. sed etiam qualicumque pro re supplicantes eorum genua amplectuntur, *2 Reg.* 4, 27. 37. ; facie coram Orientis Imperatoribus humi etiam prostrata, id quod Hebraei *אפים* formulis antecedentibus addentes, exprimunt. Caeterum phrasis tam Hebraea quam Graeca triplici modo sacris in litteris occurrit, ita quidem, vt facile e nexu distingui significatio vera possit. Vel enim adorationem religiosam
in-

indicat, e. c. *Iof.* 7, 6. *Matth.* 4, 9. 10. *Luc.* 24, 52. ; vel civilem, tametsi reuerentia nunc communiore, nunc summa plenam, e. g. *Gen.* 44, 14. 2 *Chron.* 24, 17. (& locis infinitis) vel incertam aut potius dubiam & mixtam, *Dan.* 2, 46. 1 *Reg.* 1, 47. *Matth.* 2, 11. vbi an obiectum Deus & homines sint, ambiguum ob adorantium vel superstitionem vel ignorantiam relinquitur. (13)

§. 33.

Quod osculum Orientalibus etiam, sicut nobis, amicitiae testificandae signum sit, facilis coniectura est; sed secundum variam personae conditionem differentes admittit circumstantias. *Vizirii* (supremi regni Turcici administrum) & *Bassae* (primi prouinciarum gubernatores) imperatoris mandata stando accipientes ad frontem ea admovent. Alii non os solum & genas osculantur, sed etiam amantium oculos, aequalium barbas 2 *Sam.* 20, 9. ; superiorum manus, pedes *Luc.* 7, 45. adeoque vestitus. (14) Ma-
num

(13) *Harmarus* in *Obs.* loca *Apoc.* 19, 10. c. 22, 9. *Akt.* 10, 25. 26. ad secundam refert significationem, qua in re aperte fallitur, nexu adorationem religiosam, sed aut ab angelis aut apostolo in ordinem iustum redactam, euidenter significante.

(14) Non falso *Harmarus* eos, qui illum mulieris tactum *Luc.* 8, 44. non secus ac superstitionem fuisse

num forte si quis retraheret, propriae, perinde ac si illius adhuc manum teneret, osculum tert osculans. Quod fortassis cum *Iob.* 31, 26. 27. conferri potest. Milites Turcici imperatorem expectantes celsi erectique stant, manibus decussatim fere super ventrem flexis, quarum vero dextram, illum praetereuntem nunc salutantes, corpore insimul inclinato, fronti admouent.

§. 34.

Lotio pedum, cuius tot vicibus foederis tam veteris, quam noui tabulae mentionem faciunt, eandem ob causam utilis hodie atque necessaria est, ac olim. Quum Orientalibus enim tibialia non sunt, plerumque fit, ut eorum pedes in itineribus puluere ac sudore simul perfusi sint.

§. 35.

Non solum honorificum, sed plerisque occasionibus absolute necessarium est, quum inferiores superioribus, e. c. imperatoribus, ducibus &c. temporibus praecipue sollemnibus se sistunt, et si quis a quodam auxilium, aut quidquid etiam sit, peteret, dona & munera insimul vel adferre, vel adferenda curare. Ad donantis & accipientis conditionem dona proportionem

C

tionem

fuisse perhibent, reprehendit; siquidem ipsi vera in Seruatorem fiducia erat, ut e loco parallelo *Marc.* 5, 28. euidenter apparet.

tionem habere debent. Europaeis vilia saepe praebere solent Orientales. Nunc e pecunia, nunc praecipue apud proceres ex auro, argenteoque, pannis pretiosis, aliisque, quae prima ducuntur, constant. Olim & hodiernum Orientis reges donis ad pacem & bellum allici se passim sunt, 1 *Reg.* 15, 18. 19. quod nostris omnino moribus humile & abiectum putatur. Late mos hic patet. Legati potentissimorum etiam principum ad Turcarum imperatorem adeuntes, tam ipsi, quam ipsius ministris praecipuis, saepius & foeminis ad praebenda ea lege quasi adstricti sunt. Passim repeti, passim sub pompa etiam decenti conferri omniumque oculis publice exponi debent. *Iud.* 3, 18. 1 *Sam.* 10, 27. quo etiam *Matth.* 2, 11. trahi potest. Plane igitur iniquum, quid? quod absurdum foret, prophetas in donis accipiendis vituperare, perinde ac si largitionibus sese corrumpi passim fuissent. 1 *Sam.* 9, 7. 8. 1 *Reg.* 14, 2. 3. 2 *Reg.* 8, 8. 9. Magnates nonnumquam aequalibus aut inferioribus ea dono dant, quae ipsis in promptu sunt: vestimenta, gladios &c. Mos antiquus iamiam 1 *Sam.* 18, 4. occurrens.

§. 36.

In conclaubus angulus pro summo honoris loco putatur, quem sibi igitur imperatores, *Vizirii*, *Bassae* apud Turcas, Patriarchae autem & Archiepiscopi apud Christianos sumunt, dum inferioribus patet aditus.

§. 37.

§. 37.

Caerimoniae ex eorum quidem opinione re principali deficerentur, aquae olentes si deessent. *Gen.* 27, 27. ita autem compositae, ne quid macula adficient. Adspargunt igitur illis adhuc hospitem capita, facies, manus, vestitus. *Luc.* 7, 37. 46. *Matth.* 26, 7. Ut salutationi caerimoniali finem faciant, hospitem odore arabico fumificare iubent. Quo e ritum utrum explicari locus *2 Cor.* 2, 15. 16. possit, (15) an e figurata potius dictione, quae communiter & apud nos valet, *Exod.* 5, 21. an denique e locutione sacrificali *Gen.* 8, 21. (secundum LXX. interpr.) coll. cum *Eph.* 5, 2.; ita ut diuina apostolatus missio eiusque effectus cum sacrificiis Deo placentibus comparentur, id quod e versibus antecedente & consequente elucere videtur: Hanc quidem litem non dirimam. (16)

§. 38.

Iam ad ea transeamus, quae domus statum
C 2 res-

(15) Ut quidem *Harmarus* in *Obs.* & auctor *Bibliothecae Teuton. vniuersalis*, Tom. XXVII. P. I. eas recensens, adserunt.

(16) In eo falli mihi videtur *Harmarus*, quod hoc e ritum *Dan.* 2, 46. explicare, suffitumque ibi indicatum aperteque superstitiosum in caerimoniam civilem supra descriptam conuertere conetur, *Conf. Act.* 14, 11 — 14.

resque ei connexas spectant. Quenam negotiorum genera a foeminis curari solent, iam iam §. 25. attigi. Tempore vespertino *Gen.* 24, 11. non pauperes solum, sed eae adeo, quae conditionis modicae sunt, aquam hauriunt, eaque domum instruunt. Orientalium fortassis posteriorum ferocitatis causa in provinciis pluribus (Arabibus exceptis, quos inter procerum hominumque diuitem filii & filii de gregibus adhuc cura est, *Gen.* 29, 9.) desit consuetudo ista, qua pecoris olim curam gerebant. *Gen.* 29, 6. *Exod.* 2, 16. Tametsi vero non nisi velatae in publicum prodeant, quibusdam tamen locis certisque temporibus mercaturam erioxyli, telae xylinae & ferici faciunt. *Prou.* 31, 24. Dura omnino inter Orientis populos mulierum est conditio; quicquid etiam de earum felicitate foemina ista celebris *Mylady Montagu* in *epistolis* suis praedicer. Illa sane inter nos, religionis Christianae adfelas, mitigata maximum sine dubio, sed ex ea solummodo manans beneficium est. *1 Petr.* 3, 7.

§. 39.

Mancipiorum, seruorum & ancillarum non eadem vbique est fortuna atque conditio, nunc hic, nunc illic laetior vel durior. Sexus virilis plerorumque mancipiorum in Africa degentium, fors grauior & tristior, quam muliebris eorumque est, quae in Asia seruituti addicta viuunt. Serui, non ancillae, inter epulas ministri sunt, iisque finitis aquam, lauatum

tum manus heris , hospitibusque praebent. 2 *Reg.* 3, 11. Apud Arabes peregrinis com-
 dentibus stantes etiam inseruiunt ipsi hospites. *Gen.* 18, 8. Liberos dominorum suorum gran-
 diusculos ira humeris portant serui, vt illi lacertis
 suis horum collum, pedibus vero latera ample-
 ctantur, sicque illorum facies super horum ca-
 put emineat. Seruitus adhuc in Aegypto, omni-
 busque fere Orientis regnis, mancipiis nonnum-
 quam, quemadmodum olim Iosepho *Gen.* 39, 4.
 summae est fortunae. Qui nunc seruitute op-
 primuntur, ea deinceps liberati duces domini-
 que denique fiunt. Rei cuius exemplum recens
 ex Aegypti tyranno, *Aly Bey* nominato, petere
 liceat. Nutrices, aut foeminae, quibus libero-
 rum cura commissa est, saepissime adhuc ea-
 dem, qua apud Patriarchas, fortuna vtuntur;
 aetate prouectae vt propinquae & necessariae fa-
 miliis inseruntur, iisque ductrices & suasores
 fiunt. *Gen.* 24, 59. cap. 35, 8.

§. 40.

Non amant ambulationes Orientis populi,
 sed totos dies apud vias in pratulis aut sub ar-
 boribus commorantur. 1 *Sam.* 22, 6. Sessio
 sub illis caloribus ergo ipsis periucunda est, *Gen.*
 18, 4. ideoque commoratio sub ficu & vinea
 vitae tranquillae & amoenae emblemata euasit.
 1 *Reg.* 4, 25. In terra pedibus decussatis se-
 dere solent, *Iob.* 2, 13. quod nobis certe incom-
 modum foret, ipsis ob vestes largas, praecipue

braccas, percommodum. Pedibus sub podice decussatim flexis cibum capiunt. *Ioan.* 13, 23—25. Diebus aestiuus inter tempus meridianum omnes fere corpus quieti dant. 2 *Sam.* 11, 2.

§. 41.

Latrinae pro corporis excrementis in al-
tum editae, vt apud nos, iis minime sunt, sed
foramina modica in solo loci vel conclauis sepa-
rati facta, quare hic & aliorum aluum exone-
rantes pedes suos reuera tegunt, *Iud.* 3, 24.
1 *Sam.* 24, 4. eorumque, qui phrasin hanc de
cubitu ad dormiendum intelligunt, opinio a
veritate abest. (†)

§. 42.

(†) Hanc opinionem defendentes, quod ad locum
1 *Sam.* 24, 4. attinet, ad Vertionem Syriacam,
Iosephi Antiquit. V. 4. 2. Ephraemumque *Syrum*
prouocant, vbi phrasin, de qua hic agitur, per
illam: *cubitus ad dormiendum*, exprimitur. Non
obstant vero solum Paraphrasin Chaldaica & inter-
pres latinus, sed etiam locus e libro *Iudicum* 3, 24.
allegatus, in quo omnes, excepto nullo, inter-
pres veteres ac *Iosephus Antiquit.* VI. 14. ipsissimam
phrasin Ebraicam de aluo exonerando intelligunt.
Forte si quis cogitaret, dormienti, vt ne frige-
scat, pedes tegere opus esse, in memoriam reuo-
cet, Orientales dormientes in primis capiti te-
gendo operam dare; nec vllam esse rationem,
quam ob rem non aequè bene (quod tamen non
fit), caput, vel corpus tegere, dici posset. Op-
poni etiam nequit, temporis elabendi *Ebudo* non
satis fuisse, aluum solummodo si exonerasset *Eg-
lon*, quum minime narratur, quantum itineris
Ebud

§. 42.

Occasionibus solemnibus tam religiosis, quam civilibus, chori sexus utriusque, sed uniuscuiusque separatim cum saltatione vel potius processione & musica instituuntur. *Exod.* 15, 20. *I Sam.* 10, 5. 6. *2 Sam.* 6, 5. Matrimonium contrahentes de dote, non e pecunia solum, sed vestibus etiam, margaritis, rebusque aliis pretiosis, *Gen.* 24, 22. 53. in primisque mancipiis, sexus muliebris saltem, *Gen.* 16, 2. cap. 24, 59. 61. cap. 29, 24. 29. constante, prius conveniunt.

§. 43.

In conclauibus ab vno angulo vsque ad alterum locus editior, nunc latior, nunc angustior exstat, pulvinaribus & puluillis parietem versus plane circumdatus, quibus manus vel corpus sedendo quam commodissime innitur. *Hesek.* 13, 18. 20. *Sopha* illum nominant. Noctu faciliter ibi puluini pro lecto instruuntur; in eum itaque reuera adscenditur. *Gen.*

C4

49.

Ebud progressus erat, antequam fores aperire auderent, seque a consternatione reficerent *Eglonis* cubicularii. Silentio certe profundissimo ad istud *Davidis* factum *I Sam.* 24. opus erat; facilius autem id credi potest, quam ut regem tribus hominum millibus stipatum in spelunca tamen sine militum custodia solum dormissemus. Verecundiae, non somni capeffendi causa eo sese receperat.

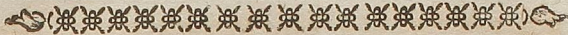

49, 4. 2 Reg. I, 6. 16. Pauperes mutili, quo aliorum misericordiam facilius ad dandum commouere possint, grabatis & lecticulis per plateas ad urbium portas & templa se circumferendos curant. *Matth.* 9, 2. 6. *Ioan.* 5, 8.

§. 44.

Luctus e cuiusdam periculo aut interitu semper extraordinarii quid ac a nostris certe moribus remoti habet. Exempla similia *Gen.* 37, 34. aliisque locis occurrunt.

SECTIO QUINTA.
DE VESTIVM CVLTV.

§. 45.

Orientalis vestimentis solummodo fere longis ad pedes vsque dependentibus vti, notum atque apud omnes peruulgatum est. Gladii igitur sub iis optime abscondi possunt. *Iud.* 3, 16. Longa, larga & plicatura carentia pro tapetibus sessione commode inferuiunt, *2 Reg.* 9, 13. *Matth.* 21, 7. & ad corpus cingulo adstringi debent. *2 Reg.* 4, 29. Europaei in Asia degentes ob decurtata risui Orientalium passim expositi sunt, passim ignominiae evitandae gratia ne iis quidem vti licet. Hinc facinori illi, quo Davidis legatorum vestes abscindebantur, vt proteruo & improbissimo, venia & impunitas non dabatur. *2 Sam.* 10, 4. &c. Quod quidem *2 Reg.* 4, 42. germanice *Kleid* sonat, proprie Hebraice *faccus* est, ideoque nihil difficultatis habet, neque huc pertinet.

§. 46.

Epitogiis villosis (*Kaputte*) vulgus; vestibus vero pelliceis proceres hodiernis adhuc temporibus pro stragulis domi & in itineribus vtuntur. *Gen.* 22, 25, 26.

§. 47.

Optimates non solum tunica longa & leui, superque eum toga vel veste pellicea, manica nunc carente, nunc instructa, amicti sunt, sed etiam plures in deambulationibus & itineribus secum portandas curant, quo commoditatis aut pompae causa eas mutare queant; quare, ne eorum mores hac in re imitari viderentur, apostolis vnâ solummodo domo efferendi, facultatem deferebat Seruator. *Matth.* 10, 10. Tunica illa leuis e linteo aut syndone, aut serico facta saepius loco indusii est, quam ob rem etiam iuuenis ille *Marc.* 14, 51. 52. ista derelicta nudus in fugam se dare coactus erat. Togam, siquidem sine plicaturis est, integram contexi posse, ita vt ne partibus diuersis, e quibus consui deberet, opus sit, facile intelligitur, ac tales, consutis omnino cariores, vidi, qua re plurimorum de veste Christi *αγαφω* *Ioan.* 19, 23. opiniones, nec minus mirabiles, quam absurdae, prorsus euanescent.

§. 48.

Cinguli iam supra facta est mentio, quemadmodum eius in litteris sacris saepissime fit. *Luc.* 12, 35. Praeter vtilitatem, ad corpus vestes adstringendi, loco marsupii ipsum est; quod Christus apud Apostolos nummatum volebat *Matth.* 10, 9.; aut *marsupium*, sicuti & *atramentarium* in istud inserunt. *Hesek.* 9, 2. &c.

Ad

Ad scribendum canna subtili *pennae* instar viturur, quae idcirco *Iud.* 5, 14. שבט סופר nominatur.

§. 49.

Proceres utriusque sexus occasione sollemni indumenta mutatoria saepius mutant. *Gen.* 45, 22. *Iud.* 14, 12. &c. (17) idque in primis mulieres in balneis faciunt. His vero, qui aditu ad Imperatores digni habentur, toga praeterea singulari, quam *Castan* appellant, quaeque ab Imperatore dono intranti datur, ante ingressum superuestiri opus est. Quod egregie cum *Matth.* 22, 11. 12. conferri potest. *Zephanias* etiam cap. 1. v. 8. mentionem de vestibus peregrinis, i. e. quas a Deo non acceperant, facit. Ad regnorum autem magnates e. c. *Vizirios* &c. admissi, paullo ante egressum ea amiciuntur. Proceribus in genere copiosus *Castanorum* indumentorumque superiorum, iam iam paratorum, numerus est, ut necesse igitur non sit, ea tum demum perficere. 2 *Reg.* 5, 22. *Dan.* 9, 24.

§. 50.

In capitis ornamenta multum studii & operae conferunt. Tegumentum capitis virile
Dhul.

(17) Non male *Faber* annotat, locum *Ebr.* 1, 12. vertendum esse: quemadmodum vestimenta princeps mutat, sic mutabis tu (Deus) coelos.

Dhulbènd nominant Turcae, & e mitra nunc altiori, nunc planiori & panni segmentis tinctis, eam artificiose circumplicantibus, constat, *Hefek.* 23, 15.; a quo muliebri forma solummodo, pretio & venustate distinctum est, siquidem cincinnorum simbriae, flores, gemmata &c. id pulchrius & ornatus reddunt. *1 Petr.* 3, 3. Nisi *Hefek.* 16, 12. obstare videretur, vocabulum דָּבָר , quod *annulum* seu *monile* Lexica nostra reddunt, in genere *ornamentum capiti*, in primis faciei *ligatum* seu appensum transferrem. Diuersa enim eius genera sunt, e. c. lineae margaritarum, nummorum aureorum, conchularum &c. sic capitis tegumento alligatae, vt vel temporibus, vel genis, vel fronti impendeant.

§. 51.

Barba magna & proluxa maximi ducitur, decurtata autem ignominiae signum putatur. Sic Dauidis *2 Sam.* 10, 4. 5.; sic temporibus nostris iudicatur. Episcopi Christiani, quum sacerdotem munere aut clericum in genere sacerdotio priuant, ipsis barbam demere iubent. Illam lauare, pectere, odoribus bonis suffire, vnguentisque etiam vngere solent. *Pf.* 133, 2.

§. 52.

Foeminae peplo velatae inuiolabiles creduntur. *Gen.* 20, 16. Deambulatum euntes, vel iter facientes, faciem aperiunt, sed peregrino cuius

cuius occurrentes peplo rursus velant. *Gen.* 24, 65. Nemo, nisi sceleratus, domum ab illis munitam intrare audet; quapropter istis etiam vrbes domusque tuendae traduntur. 1 *Sam.* 30, 1. &c. 2 *Sam.* 15, 16. Velum hoc sine dubio Apostolus *ἔξοικον* 1 *Cor.* 11, 10. nominat, tamquam certum verecundiae, ideoque sub maritum etiam subiectionis indicium.

§. 53.

Inter manuum ornamenta annulus signatorius & armillae numerari debent. Maxime ille Orientalibus carus est, *Ier.* 22, 24. *Hagg.* 2, 24.; cui non figurae, sed nomina vel sententiae modo contracto incisa sunt. Hinc sigillum 2 *Tim.* 2, 19. pro inscriptione ponitur. Supremo regni Turcici administro (*Vizirio* summo) a ceruice vsque ad pectus e fascia dependet signum imperiale. *Cant.* 8, 6. Eius collo quum appenditur, mandatur ipsi imperium; ipsi quum adimitur, hoc etiam abrogatur. *Esth.* 8, 2. Materia, cui sigilla e. g. ad epistolas obsignandas imprimuntur, cera (18) est

(18) Hoc quidem auctor *Biblioth. uniuers. Teuron.* Vol. XXVII. P. I. *Harmari Obs.* recensens, falso autem, negat: „Gesiegelt wird im Oriente nicht „mit Wachs, Lack u. dergl., sondern bloß mit Din: „te u. c. „ Quomodo fieri potest, vt epistolae, portae &c. atramento obsignari queant? Omnia ex iis, quae in paragrapho sequuntur, satis clara euadent. In eiusmodi tamen errores facile incidunt, qui istis in regionibus ipsi non fuere.

est multicolor e compositione varia molli, sed mox durefcente constans. *Dan.* 6, 18. Sigilla haec quum atramento spisso, quo vtuntur typographi, documentorum publicorum seu subscriptionum confirmandarum caussa imprimuntur, non est, quod expressiones *Hefek.* 9, 4. *Apoc.* 7, 3. occurrentes quempiam offendere possint.

§. 54.

Armillae ex auro ductili, vt *catellae*, factae, resticulis pluribus manui, vt nostras apud foeminas fit, alligantur. *Gen.* 24, 30. Semper fere hae armillis ornatae sunt. In virorum manibus illas numquam, sed saepius *amuletum* partem brachii superiorem, annuli forma circumdans, sicuti *brachiale* proprium vidi. Quid? quod supponamus, tale etiam amuletum regi *Saulo* superstitioni adeo dedito fuisse. *2 Sam.* 1, 10. Eodem certe significatu vox *הצער* etiam *Num.* 31, 50. occurrit. Tunc non amplius ad virorum armillas, quae numquam forte extiterunt, recurrendum sine ratione foret.

§. 55.

Braccis communiter sub indusio succinctis, vt apud Hebraeorum sacerdotes, indutus est vterque sexus. Homines honoratiores calceati sunt, sandaliis plebi relictis. Non his, sed cal-

calceis, interdicebat apostolis Seruator. *Matth.*
10, 10. coll. cum *Marc.* 6, 9. *Sandalia* pedis
plantae corrigiis religata sunt, deponenda solui
debent. *Matth.* 3, 11. Quum id facile factu
esset, rarissimeque ibi in vsu tibialia sint, sine
mora in aquam inscendere poterant bapti-
zandi. *Act.* 8, 38.

S E C T I O S E X T A .
DE PROFECTIONIBVS ET MER-
CATVRA.

§. 56.

Q uo merces, vitae necessitates, aliaeque res, hominesque etiam, quoquouersum terra transportari possint, tam ob vias asperas & incultas, quam ob commoditatem, non curribus, sed camelis, equis, mulis & asinis vtuntur. *Gen. 24, 64. I Chron. 12, 40.* Latrones itinera, in se iamiam saepius montosa & caua, intuta reddunt, ideo proficiscentibus gladii aliaque arma opus sunt, nec quisquam sine illis hodieque iter facit. Christus vero quum ad apostolorum assertionem, duos adesse gladios, responder: *sufficere (μακρον εστι) Luc. 22, 38.* id non ad gladios, sed ad colloquium totum trahendum est, siquidem Graecis, quo sermonem ipsis ingratum interrumpant, formula eiusdem cum antecedente significationis, in hodierna etiam lingua sollemnis est: *Σαυες*. Circumstantiis prorsus mutatis, inter Christi interdictum, ne baculum quidem secum portarent in emissionis via apostoli *Matth. 10, 10.* interque eius effatum *Luc. 22, 36. coll. v. 35. & Ioan. 18, 10. 11.* nulla certe occurrit contradictio.

§. 57.

§. 57.

Secundum multos quidem, Seruatoris in Hierosolymas introitus *Matth.* 21, 1. &c. nescio cuinam obnoxius fuerit ignominiae (19). Minime id ab alicuius dignitate alienum fuisse ductum, e Veteris Testamenti exemplis clare patet. *Iud.* 5, 10, 12, 14. Fefellerunt hac in re fortassis viros non satis peritos relationes ex Aegypto (20), vsum equorum ad equitandum Europaeis prohibitum esse narrantes. Quod quidem verum est, sed vrbi regni eius principi (*Cairo*) cum aliis paucissimis & forsitan *Damasco* & Hierosolymis vniceis proprium, alibi enim interdictum hoc minime locum habet & Europaei non solum, sed Christiani etiam indigenae, sicuti Turcae equis vehuntur. Tantum abest, vt asini vestatio cuidam dedecori sit, vt homines potius modesti sanctitatemque affectantes asinis vtantur, id quod in primis ex iis animaduerti, qui Muhammedis posteros se esse perhibent, certissimeque honori rationibusque suis optime consultum volunt. Si cui igitur iste Seruatoris introitus parum honestus videretur, ignorantiae eius in consuetudinibus illis id tribuendum foret. Foeminae genera-

D tim

(19) Saltem quam ob causam *Harmarus* etiam putauerit, in asinis equitare ignominiosum esse, valde, sed vehementius miror, errorem hunc minime correctum a *Fabro* esse.

(20) *Harmarum* certe.

rim in asinis libenter vehuntur, vt etiam
 1 *Sam.* 25, 23. 42. legimus.

§. 58.

Ephippia (*Sannâr*) ibi dicta) e ligno & co-
 zio confecta, siquidem ad res transportandas
 proprie accommodata, dura omnino sunt, qua-
 propter cilicia, pelles, vestimenta, quod etiam
 de Christi discipulis *Matth.* 21, 7. scriptum
 exstat, hodiernum superstruuntur. Tam domi-
 nos, quam foeminas serui pedites sequuntur,
 vt ipsis inseruiant & equos seu asinos stimulent.
Gen. 22, 3. 5. 2 *Reg.* 4, 24.

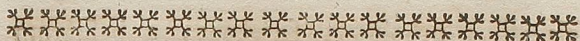
§. 59.

Quo aestus meridianus euitetur, itinera
 tempore aestiuo vel mane, vel tarde fiunt. *Iud.*
 19, 8. Multis in regionibus diuersoria nulla,
 & vbi fortassis dantur, publica quidem, sed te-
 nuia sunt, in quibus nec fumi nec nidoris
 nebulam quis vereatur, quapropter res quasi
 omnes ad viuendum pro hominibus & animalibus
 necessarias secum portant peregrinatores.
Iud. 19, 19.

§. 60.

Qui terra in Asia negotiantur, latronum
 metu id, sicuti olim *Gen.* 37, 25. maxima, qua
 fieri potest, peregrinatorum manu congregata
 (*Carauana* eam nuncupant) hodiernum faciunt.

SE.

SECTIO SEPTIMA.

DE VRBIVM, AEDIFICIORVM, PV-
TEORVM ETC. RATIONE.

§. 61.

Alibi iamiam obseruavi, multos adhuc popu-
los in tentoriis aut tuguriolis vilibus vi-
uere. Tentoria aut linteis crassis, aut pannis
villosis plerumque confecta in forma globosa,
aut oblonga, aut secundum nationis vsum alia
sub dio aut sub arboribus humi figuntur. Tu-
guriola seu palis, fruticibus viridibus vel iun-
cis circumdatis & tectis, seu parietibus tenui-
bus tecto simplici tectis, amboque quidem
facillime construuntur. In illo tuguriorum ge-
nere a calore, vt *Jonas* c. 4, 5. in hisce a plu-
uia tuti sunt.

§. 62.

Turrium quidem, arcium & castellorum
frequens est in litteris sacris mentio. Sed no-
stris e temporibus is de antiquis iudicaret.
qui illa cum nostris comparare animoque suo
ea, sicuti nostra, alta scilicet, ampla & spa-
tiosa substituere veller. Turres tenues viles-
que initio, postea castella natura magis, quam
arte munita, vt hodiernum conspiciuntur, lo-

cis editis propinqua faciebant, a bestiarum atque hostium ictu quo tecti ibi essent.

§. 63.

Oppida, pagi, domus singulae aeris salubris & securitatis causa plerumque in colle summo aut loco edito posita sunt, saltem in montium decliuitate pendent, idcirco eorum muri saepius in coelum quasi perducti, *Deut. 1, 28*; sicuti habitationes in locis altis *Obadj. v. 3.* describuntur. Exempla eiusmodi constructionis in castellis & monasteriis e. g. montis *Sinai* obuia sunt, in quae homines ac res trochlea sursum trahuntur.

§. 64.

Vfus, cui dicatae olim urbium portae erant, vestigium in nomine, quod arci Turcarum imperatoris, palatiis regni magnatum legatorumque datur, mansit. Ad portam enim imperatoris, ministrorum locum tenentium, legatorum adire, id perinde est, ac rebus publicis interesse & ius suum persequi. Huic autem rei portae olim inferuebant. *Gen. 23, 10. 2 Sam. 18, 24. 1 Reg. 22, 10.*

§. 65.

Quempiam domo, hortis ac possessionibus e maiorum haereditate captis mouere, pro summe iniusto, adeo criminis loco putatur. *1 Reg. 21, 2. &c.* Quam ob rem summi
etiam

etiam imperantes a tali violentiae actu abstinere praeter voluntatem saepius coacti sunt.

§. 66.

Domorum constructio externa fere haec est. Tecta generatim plana & pauimentata sunt, peribolo seu ambitu ne quis decidere possit, *Deut.* 22, 8. circumdata. Sunt etiam passim vel totae, vel quoad partem lateribus admodum plane & leuiter contextae, quibus, ut saepius vidi, faciliter remotis, vel tecti apertura, e qua exitur, quaque vnaquaeque domus instructa est, paullulum dilatata, aliquid, sicuti & aegrotus ille *Luc.* 5, 19., demitti potest. Tecta pauimentata vsui multiplici inserviunt. Olera, linum, lintea ibi siccant, *Ios.* 2, 6; ibi die, tempore vespertino, noctu sub & sine tentoriis liberius coelum ducunt, deambulant, *2 Sam.* 11, 2; precantur, *Act.* 10, 9. *Zeph.* 1, 5., commorantur, *Prou.* 21, 9. *Ies.* 15, 3., dormiunt *2 Sam.* 16, 22. Passim scala intra domus parietes, passim extrinsecus est, quam ob rem Seruator, celeritatem aufugientibus maximam commendans, adeo domum intrandam dissuadet *Matth.* 24, 17; nisi etiam tectorum sibi met ipsis conterminorum constructionem respexerit, quorum ope facilis elabendi ex vna vrbis parte ad alteram datur occasio. Tempia Muhammedanorum!, imperatorum arces, aedificia publica saepe cuppulis artificiose & pretiose factis gau-

dent; recta vero reliqua ac praecipue domuncularum e terra structa sunt (*Terrazzae* ideo appellata), e quibus gramen nascitur, quod fundo bono & humiditate destitutum cito arefcit, *Ies.* 37, 27. *2 Reg.* 19, 26. & hinc in symbolum hominum peruerforum postea pereuntium abit, *Pf.* 129, 6. Super rupes & petras generatim, in primis pauperes, domus aedificare solent, quarum muri pro calce luteo exstructi facillime vento & imbre hodiernum destruantur. *Luc.* 6, 48. 49.

§. 67.

Constructio domorum interna, quod ad operis mei propositum attinet, breuibus expediri potest. Conclauia in solo vel contignatione infima posita areae propinqua sunt. Quemadmodum *Esth.* 5, 2. 6, 4. regis palatium describitur, sic adhuc in Turcarum imperatoris arce (*Serai* dicta) tam cubile eius saluatorium ad audiendos legatos, quam istud conclauue celebratissimum *Diuan* comparata sunt, ita vt ex hoc *Vizirius* supremus in solio e regione ianuae sedens magnam areae partem prospicere possit. Interni non solum *Diuan* plurimumque conclauium parietes, sed etiam frontispicia supra portas inscriptiones, (21) quoad maximam partem e *Corano* sumtas, habent.

§. 68.

(21) *Faber* in *Archaeol.* P. I. p. 429. ex iis *Exod.*

§. 68.

Domus si duplici vel triplici contignatione gaudet, totidem intrinsecus etiam porticibus, quae in columnis lapideis aut ligneis nituntur, cincta est. Sic *Serai*, sic *Karauan-sarai* (hospitia publica §. 59.) comparata sunt, quorum area illis inclusa, vsui multiplici inseruit. Quum in illa, die sollempni, diuersi militum Turcicorum ordines *Pillo* seu oryzam Turcarum more coctam, reliquosque cibos comedere vidi, in mentem mihi epulae illae *Esth.* 1, 5. veniebant. Templorum Muhammedanorum turres communiter vno, eorum vero, quae imperialia appellantur, etiam secundum harum altitudinem hypaethriis duobus aut tribus gaudent. I *Reg.* 6, 5. 6. 10.

§. 69.

In media, sed principali aedificii, praecipue publici, parte oecus grandis, ad aream versus omnino apertus, constitutus est; e quo trans porticum, cancellis nunc altioribus, nunc humilioribus inclusam, patet in aream

D 4

pro-

12, 7. 22. 23. *Deut.* 6, 9. explicare conatur; quemadmodum is pluresque occasionibus aliis eandem explicandi regulam sequuntur. Mea quidem & opinione, ni fallor, rectius ordine inuerso procedendum est, ritusque populorum reliquorum Orientalium sacri e Iudaeorum consuetudinibus orti sunt, exque iis commodius & accuratius exponi possunt & debent.

prospectus; quod in gubernatoris Smyrnenfis palatio & alibi vidi. Oecus hic sine dubio *αὐτοῦ* & *ὑπερῶον*, vsibus variis dicarum, est, *Marc.* 14, 15. *Act.* 1, 13. 9, 37. 20, 8. 9; vbi etiam Christi causa cognoscebatur, ideoque ipse Petrum in area morantem intueri poterat. *Luc.* 22, 61. Hanc in aream porta grandi patet introitus & illinc fursum gradibus in porticum ascenditur. Aedibus communibus saltem vnum est atrium aut area, principalibus duo. *Ioan.* 18, 15. 16. Turcarum imperatoris arcu tria sunt. conf. *Esth.* 6, 4. cum c. 5, 1. 2.

§. 70.

Transfennis, quae etiam dimoueri possunt, ne homines aut foeminae cerni queant, *Cant.* 2, 9; olim & hodiernum frequenter loco fenestrarum vitrearum vtuntur, plerumque admodum humilibus, ita vt nonnumquam improvidi ex iis decidunt, quod regi *Ahasjae* euenisse 2 *Reg.* 1, 2. scriptum legimus, nisi hoc potius de cancellis illis, porticum includentibus (quorum §. praec. fiebat mentio) accipiendum foret. Oecorum aut conclauium vnus vel alter camino instructus esse solet, *Ier.* 36, 22, quo tempestate aspera, rara quidem, tanto autem penetrantiori, remedium comparari queat. Vsitatius, vbi facultas saltem datur, ad carbones candentes tam in conclauibus, quam in atriis adsident. *Ioan.* 18, 18. Conclauium parietes ligno vel eximio, vel communi eoque picto, contabulati sunt. *Ier.* 22, 14.

§. 71.

§. 71.

Magnatibus & familiis ditatis pergulae sunt, *Iud.* 3, 20. 23. multifarie constructae, quo a caloris aestiui incommodo facti tectique conseruare se, auram refrigeratam haurire, aqua salienti aut belle fluenti & in primis prospectu pulchro delectari possint. Ex omnibus igitur, vel saltem ex vna alteraue in circuitu partibus apertae sunt. Eiusmodi etiam Danieli fuisse videtur; nisi talis fuerit, qualis & nunc in vsu est, oecus nimirum domui adstructus, a lateribus vno vel pluribus apertus, cuius tectum columnis nititur, e quo ipsi ad regionem Hierosolymitanam versus liber patebat prospectus. *Dan.* 6, 11. *Kiosk* a Turcis nominatur. (22)

§. 72.

Fornaces ad calcem coquendam sub terram construunt, apertura superne relicta, & cauerna intrinsecus lapidibus circumdata, ad quam foramen modicum patet. *Dan.* 3, 20. 26.

§. 73.

Istis in regionibus, natura siccis, fontes & putei, vt supra dixi, in summis bonis numerantur. *Nehem.* 9, 25. *Ies.* 58, 11.

D 5

Scriptu-

(22) Hac de re multa quidem, sed admodum confuse parumque accurate disseruit *Harmarus* in *Observat.* c. III, not. I.

Scriptura sacra de puteis Dei, seu aqua numquam carentibus, multi enim aestibus exarescunt, *Pf.* 65, 10. mentionem facit. Extra vrbes & pagos, plerumque montibus & collibus adiacentes, prope tamen a portis 2 *Sam.* 23, 15. putei, verosimiliter munditiei causa, inueniuntur. *Gen.* 24, 11. *Ioan.* 4, 6. Fontes ad loca certa, domus & hortos deducuntur. Puteorum & fontium inopiae medentur cisternae. Sunt regiones, vbi tam harum, quam illorum summa est indigentia. Re ita comparata ad incitas saepe rediguntur, puteis belli tempore obstructis, peregrinantes & greges. Hinc iustissimae patriarcharum querelae *Gen.* 26, 15. Hinc factum *Hiskiae* laudabile. 2 *Chron.* 32, 3. 4. Quo petulantium conatus cohiberi possint, illi lapidibus artificio factis ocluduntur, *Gen.* 29, 2. (*) inuentu ideo difficiles, *Gen.* 21, 19; vel obtreguntur etiam, ne aqua perdi aut aliunde deriuari queat. 2 *Chron.* 32, 30. Aperti igitur beneficiorum diui-

(*) Nunc omnino putei hisce vel illis nationum tribus plerumque proprii sunt, ac in illos ius suum hae tuentur. Sed nullo prorsus fundamento nixus assumit *Harmarus*, iam *Iacobi* temporibus clauis eorum obsignandorum & aperiendorum gratia existisse, atque eiusmodi vnum *Rabeli* fuisse, sine quo pastores reliqui cisternam aperire nequiuissent. *Gen.* 29, 6. 8. Non clavis interim, sed lapidis magnitudo causa erat, quam ob rem *Rabelis* aduentus prius expectabatur, vna vice vt sic conficeretur opera. v. 2. 3.

diuinorum symbolum sunt. *Zach.* 13, 1. Iis communiter *aquaria* e saxo sculpta adiacent. *Gen.* 24, 20. Adfunt passim *hausra*, saepius autem defunt. *Ioan.* 4, 11. 28. Voces istae Hebraeae כַּאֵר & כְּאֵר, quae in Lexicis nostris latine *puteus* & *fouea*, nec prae redduntur, in genere tamen aut *foueam* qualemcumque, aquae seruandae inseruientem, denotant, e. g. *immissarium*, quod Leuantini *Havuse* appellant, superne apertum, nunc amplius, nunc angustius, quod asseribus saepe operitur, *2 Sam.* 17, 18. 19; aut *cisternam*, pluribus saepius cellis concameratis consistentem, quae ex parte euersae carceris subterranei, eiusque pessimi loco esse possunt, *Gen.* 37, 24. *Ier.* 38, 6. &c. bestiisque refugium tutum praebent, *2 Sam.* 23, 20.

S E C T I O O C T A V A.
DE STATV POLITICO ET
MILITARI.

§. 74.

Ab antiquis iamiam temporibus dominatio-
nis absolutae iugo adsuefacti Orientis po-
puli fuere, eorumque imperatores pluris fere,
quam humani quid se existimari passi sunt.
Qua ex re verisimiliter nata opinio & nutri-
ta est, illorum mandata tam sancta esse, vt a
mortalium quodam haec reuocari nefas sit.
Obtinuit olim pessima haec consuetudo *Esth.* 1,
19. *Dan.* 6, 8; obtinet & fere adhuc.

§. 75.

Plurimi istis in regionibus, saltem tribu-
tariis, subditi Imperatorum, etiam mancipia &
saepius foeminae formosae, in periculo sunt,
vt in eorum arcem rapiantur. *Esth.* 2, 2—4.
Ibi prius, si iuuenes adhuc sint, educantur,
omnes autem artibus diuersis, quibus sexus il-
le imperitari potest, instructae, *Esth.* 2, 8. 9.
tandemque propius praeparatae voluptatis victi-
mae fiunt. *ib.* v. 12—14. Nemini vestimen-
to lugubri induto ad hunc vsque diem adi-
tus ad imperatoris palatium pater. *Esth.* 4, 2.

§. 76.

§. 76.

Supremus regni *Othmannici* administer, qui *Vizirius summus* appellatur, eodem in honore positus est, quo *Iosephus* apud Pharaonem gaudebat. Iste, indutus huius annulo, tunica honoraria amictus, collari assumto, muneri splendido praeficiebatur; ille iisdem fere caerimoniis. Aula nempe *Turcica*, adhuc, si quempiam *Vizirii supremi* honore dignum habet, ex arce *Seraï* eum eodem fere modo missum facit, qualem *Gen.* 41, 42. *Esth.* 6, 7—9. descriptum legimus. Idem, sed pompa multo minori fit, quisquam quum Patriarcha Graecorum, vel *Moldaviae*, vel *Wallachiae* princeps designatur.

§. 77.

Orientalibus maximam esse comparandorum exercituum numerosissimorum facilitatem, in Scriptura sacra passim traditur. Tamen si concedi debet, exercitum numero maris arenae simile e. g. 2 *Sam.* 17, 11. hyperbolice sumendum esse, infitari tamen nequit, copias populorum eorum in infinitum quasi crescere, siquidem homines iam ab iuventa armis animique asperitati adsuefacti ac sub tentoriis degentes, seque cum coniugibus, liberis, armento itineri committentes (conf. etiam §. 23.), locustarum gregis instar regiones, quas inuadunt, penitus deuastant. Nostris omnino temporibus eiusmodi copiae exercitus nomine indignae

dignae sunt. Hiemali interim tempore Orientis milites conscripti non se castris tenent, sed domum se recipiunt. 2 *Sam.* II, I. I *Reg.* 20, 22.

§. 78.

Iugo duro non obstante, sub quo nunc in magna Asiae parte populi Christiani gemunt, hodiernum sub Turcis, sicuti olim sub Romanis libertatis relicta iis est species, eligendi inter suos, quibus deferre actiones possunt, iudices inferiores vel rei arbitros. I *Cor.* 6, I. His spretis res demum ad praefectos Turcicos venit.

§. 79.

Fori nostri criminalis ambages derident Orientales. Breuius maleficorum res aut liberatione, aut nece expediuntur. Istos non semper patibulo, siquidem hoc necis genere adfici debent, sed saepius portis, fenestris, arboribus vicinis, aut ubi crimen patratum fuit, adfigunt. *Esth.* 7, 9. 10. 2, 23. Carnifices non dantur. Horum officia & munera, quisquis demum sit, exsequitur, & quod ad homines in dignitate positos attinet, eos interficere tantum abest, ut ignominiosum putetur, ut potius principis satellites & ordinum ductores id negotii suscipiant. Quod idcirco *Benaiae* etiam I *Reg.* 2, 25. opprobrio non erat. Eorum, qui graui ob delictum supplicio afficiuntur, capita

pitâ superioribus mandata Constantinopoli prope ab imperatoris palatii porta, ut vexilla erecta, populi conspectui exponuntur. 2 Reg. 10, 7. 8. Iniustitia oppressi ad imperatorem ipsum querelas deferentes, ut tanto facilius animadverti possint, calamitatemque suam tanto restatorem faciant, in caput paleam aut alia combustibilia colligunt. Rom. 12, 20. Temporum superiorum erat haec, quae nunc quidem obsoleuit, consuetudo, ut in mortario iudicum supremorum (quos *Musti* appellant) si iniustitiae capitalis reos semet ipsos fecerant, capita pistillo contunderentur. Prou. 27, 32. Mortarium adhuc Constantinopoli exstat; nec exemplum, ut fertur, deest.

SECTIO NONA.

DE CAERIMONIIS QVIBVSDAM AD RELIGIONEM PERTINEN- TIBVS.

§. 80.

Nescio an Orientis climati aut quibusnam
caussis tribuendum sit, quod sub illo ha-
bitantes plus caerimoniis dediti sint, nobis sub
septentrione iacentibus. Adhuc illis sollempne
certoque modo summopere necessarium vide-
tur, aqua se ante preces purgare, *Gen. 35, 2.*
Exod. 19, 10. 14. vestesque, quamquam id
alias etiam pompae causa saepissime fit, muta-
re. *Gen. 35, 2.* De calceis §. 55. iamiam
mentio facta est. Super tibialia ii, quos in
meliori statu collocavit fortuna, foccos corii te-
nuis induunt, quibus in conclauibus, quae
vbique fere tapetibus ornata sunt, incedunt,
ex iis exeuntes crepidis, calceorum instar vtun-
tur. Hasce Orientales, templum intrantes vel
preces fundentes, exuunt. Quod igitur ado-
rationis externae signum putatur. *Exod. 3, 5.*
Ios. 5, 15.

§. 81.

§. 81.

De prostratione religiosa, cui multum in Dei cultu tribuunt, iamiam §. 32. egi. Id solummodo addendum foret, locum *Gen.* 47, 31. coll. cum *Ebr.* 11, 21., ob punctationem dubiam *הַמֵּת* vel *הַמֵּת* vexatum, in se quidem nullam habere difficultatem, quum admodum indifferens sit, quaenam praeferatur lectio: utrum Iacobus, fessus de iureiurando, quod ipsi verisimiliter erecto aut stanti v. 29., praestiterat Iosephus, inniteretur pulvinari altiori, in quo lecti instar confidebat, an baculo, quo secundum morem senum Orientalium super illo etiam utebatur. De baculo vel Iacobi vel Iosephi adorato a quibusdam huc allata, non coniecturis, sed somniis annumeranda sunt. In sacramento praestando leuissimi adhuc omnes sunt Orientales. Non solum per animam vel propriam vel aliorum, sed per coelum, caput, barbam, oculos &c. iurare solent. Quapropter nemini Seruatoris, totum hoc iuris iurandi genus seuerè interdicentis, reprehensio superflua videri potest. *Matth.* 5, 34. &c. De choro religioso §. 42. conferri potest. Eo populi Christiani in primis die Paschae festo delectantur. Tunc etiam sollemne est, sub formulae acclamatione: *Christus resurrexit!* sibimet ipsis inuicem oscula figere; quod certe osculi sacri, Apostolorum tempo-

E ri

ribus vsitati, vestigium mansit. *Rom.* 16, 16. Diebus festis, aliisque sollempnibus, sicuti & in Imperatorum, Viziriorum & Bassarum itineribus, omnium generum instrumentis musicis vtuntur. *Dan.* 3, 5.

§. 82.

Sponsi domum quum deducitur *sponsa* cum dote, ipsa plerumque equo vehitur, capite velato, magna comitante, sed pedibus eunte caterua, ita etiam vt cantu vocum & tibiaram tota vicinitas personet. *Pf.* 45, 14 — 16. Superstitioni, cuiusmodi sit *Deut.* 18, 10. 11., quam toties & tam seuerè reprehendunt leges diuinae, tenaciter dediti sunt. Ab artibus magicis, sicuti Pharisaei olim phylacteriorum ope, sic expressio- num vel versuum Scripturae S. homines Christiani, aut *Corani*, si Muhammedani sunt, cauere sibi volunt. *Exod.* 13, 16. *Num.* 15, 38.

§. 83.

Mortui rarius vestibus suis induti, communiter linteis inuoluti, aut in iis insuti, *Ioan.* 11, 44. loculo non conduntur, sed feretro aperto, lorica, ne delabantur, circumdato, efferuntur, ita vt iuuenes ille verbo seruatoris miraculoso e morte suscitatus subito erigere se posset. *Luc.* 7, 14. 15. Locus sepul-

pulchris plerumque extra vrbes & villas in
 campis assignatus, *Gen.* 23, 9. prope viam,
 vt pro mortuis preces facere possent & mor-
 talitatis suae admonerentur proficiscentes, con-
 stitutus est. *Gen.* 35, 19. Patriarchae, quo
 spem suam de resurrectione futura testatam
 facerent, sub arbores mortuos sepeliebant,
Gen. 35, 8.; quod adhuc fit, ita vt, si for-
 te deessent, vniam aut duas arbores perenne
 virides, e. g. cupressos, super sepulchra plan-
 tent, in quorum duobus finibus columnam
 modo inscriptione ornatam, modo ea caren-
 tem, statuunt, *ib.* v. 20. Familiae vno con-
 teguntur tumulo (23) muro humili septo.

E 2

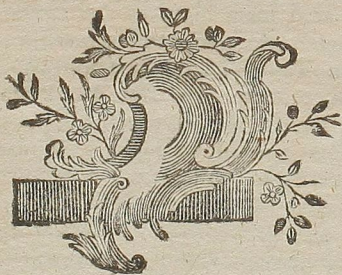
Ad

(23) Hoc forte Scripturae sacrae interpretes eam
 in coniecturam adduxit, locutionem illam:
*congregari ad patres, vel ad populum suum, sae-
 pius occurrentem & cum duabus illis: mori se-
 nectute & sepeliri coniunctam ita intelligere, per-
 inde ac si idem esset: cum maioribus vno tumulo
 conregi.* At non considerauerunt, tunc non
 solum Tautologiam plane inutilem adesse, sed
 etiam promissionem Dei Abrahamo hac de re
Gen. 15, 15. datam minime impletam fuisse, si-
 quidem non in Chaldaea cum maioribus, sed
 in Palaestina sepeliebatur; nihiloque tamen mi-
 nus eum ad populum suum congregatum esse
Gen. 25, 8. asseueratur. Indicat igitur statum
 hanc post vitam viuam animaeque remunerationes
 in aliorum societate sentientis locutio haec. Id
 quod etiam infinitis locis parallelis tam Testamenti
 V. e. g. *Ies.* 26, 20. quam N. e. c. 2 *Thess.* 2, 1.
 con-

Ad illum certis temporibus propinqui, nunc soli, nunc gregatim, in primis sexus mulieribus, adstant, ut mortuos suos ibi requiescentes desceant, *Ioan. II, 31.* proque ipsis precentur. Imperatores tamen, magnates, eorumque mulieres & liberi, sub cuppolis paruis & bellis sepeliuntur. Cura plerumque summa, quam posteris in parentum, maiorumque sepulchri monumentis conseruandis ponunt, istas Seruatoris minas *Matth. 23, 27—29.* contra Scribas & Phariseos enunciatas egregie illustrat. In iis etiam fortassis daemioniaci illius *Marc. 5, 3.* domicilium erat.

confirmatur. Hac e phrasi etiam latina illa orta est: *ad patres ire*, cuius sensum verum ignorantia ethnica dubium & lubricum reddidit.

IN-

INDEX

EORVM SCRIPTVRAE S. LOCORVM ,
 QVAE HIC EXPOSITA FVE-
 RVNT.

Genesis.		Gen.	
XIII.	2. 5.	§. 18.	XXIV. 11. §. 38. 73.
XVIII.	2.	§. 32.	15. §. 29.
	4.	§. 40.	20. §. 73.
	6-8.	§. 25. 39.	30. §. 54.
XX.	16.	§. 52.	59. §. 39.
XXI.	19.	§. 73.	64. §. 56.
XXII.	3. 5. 6.	§. 28. 58.	65. §. 52.
	25. 26.	§. 46.	XXV. 8. not. 23.
XXIII.	9.	§. 83.	XXVI. 15. §. 73.
	10.	§. 64.	XXVII. 27. §. 37.
XXIV.	10.	§. 19.	28. 39. §. 5.
			E 3 XXIX.

Gen.		Num.	
XXIX.	2.	§. 73.	XI. 5. §. 14.
	6.	§. 38.	31. §. 16.
	9.	§. 38.	XXII. 24. &c. §. 11.
XXXI.	40.	§. 2.	XXIV. 6. §. 4.
XXXV.	2.	§. 80.	
	8.	§. 39. 83.	Deuter.
	20.	§. 83.	I. 28. §. 63.
XXXVII.	24.	§. 73.	XI. 10-12. §. 1.
	25.	§. 60.	14. §. 6.
	34.	§. 44.	XXII. 8. §. 66.
XXXIX.	4.	§. 39.	XXV. 4. §. 10.
XLI.	6.	§. 2.	
	42.	§. 76.	Iof.
XLII.	6.	§. 32.	II. 6. §. 66.
XLIII.	32. 34.	§. 26.	III. 15. §. 7.
XLIV.	14.	§. 32.	V. 15. §. 80.
XLV.	22.	§. 49.	VII. 6. §. 32.
XLVII.	31.	§. 81.	IX. 5. 13. §. 29.
XLIX.	4.	§. 43.	
			Ruth.
			III. 2. 3. §. 10.
			Judic.
II.	16.	§. 38.	
III.	5.	§. 80.	III. 16. §. 45.
	8.	§. 1. not. 3.	18. §. 35.
XI.	5.	§. 25.	20. 23. §. 71.
XV.	20.	§. 42.	24. §. 41.
XVI.	13.	§. 15.	V. 10. §. 57.
XIX.	10. 14.	§. 80.	14. §. 48.

V.

Prouerb.

IX.	2-5.	§. 31.
XXI.	1.	§. 4.
	9.	§. 66.
XXVII.	22.	§. 79.
XXXI.	24.	§. 38.

Ierem.

XXII.	14.	§. 70.
	24.	§. 53.
XXXVI.	22.	§. 70.
	30.	§. 2.
XXXVIII.	6. &c.	§. 73.

Ecclef.

XII.	1. 5.	§. 13.
------	-------	--------

Hefek.

IV.	12-17.	§. 28.
IX.	2. &c.	§. 48.
	4.	§. 53.
XIII.	18-20.	§. 43.
XVII.	10.	§. 2.
XXIII.	15.	§. 50.

Cant. Cant.

II.	9.	§. 70.
	11.	§. 2.
VIII.	6.	§. 53.

Dan.

Iesaias.

I.	8.	§. 11.
	30.	§. 4.
V.	2.	§. 11.
XV.	3.	§. 66.
XXVIII.	27-28.	§. 10.
XXXVII.	24.	§. 13.
	27.	§. 66.
XL.	7.	§. 2.
	24.	§. 10.
XXI.	15-16.	§. 10.
LVIII.	11.	§. 4.

II.	46.	§. 32. n. 16.
III.	5.	§. 81.
	20-26.	§. 72.
VI.	8.	§. 74.
	11.	§. 71.
	18.	§. 53.
IX.	24.	§. 49.

Hof.

VI.	4.	§. 5.
XIV.	6.	§. 5.
	7.	§. 13.

E 5

Ioel.

	Ioel.			Zach.
I.	12. 19.	§. 10.	XIII.	I. §. 73. 4. §. 22.
	Amos.			
VI.	6.	§. 27.		Matth.
IX.	3.	§. 3.		
	Obadj.		II.	II. §. 32. 35.
			III.	4. §. 22.
	v. 3.	§. 63.		II. §. 55.
			IV.	12. §. 10.
	Ion.		V.	9. 10. §. 32.
			VI.	34. &c. §. 81.
IV.	5. §. 14. 61.		VII.	2. §. 31.
	8. §. 2.		IX.	28. §. 14.
			X.	27. §. 6.
	Zephan.			2. 6. §. 43.
				9. §. 48.
I.	5. §. 66.			10. §. 47. 55.
	8. §. 49.			42. §. 4.
			XII.	I. §. 28.
			XXI.	1. &c. §. 57.
	Hagg.			7. §. 45. 58.
				33. §. 11.
II.	24. §. 53.		XXII. II. 12.	§. 49.
			XXIV.	17. §. 66.
	Zach.			20. §. 2.
				32. §. 13.
X.	I. §. 6.			41. §. 25.
				Matth.

Matth.		Ioan.		
XXVI.	7.	§. 37.	IV. 11. 28.	§. 73.
	23.	§. 27.	V. 8.	§. 43.
			XI. 31. 44.	§. 83.
			XIII. 23. 25.	§. 40.
			26.	§. 27.
			XVIII. 18.	§. 70.
			XIX. 23.	§. 47.
Marc.		Actor.		
XIV.	13.	§. 29.	I. 13.	§. 69.
	15.	§. 69.	X. 9.	§. 66.
	51. 52.	§. 47.	25. 26.	§. 32.
Luc.		Rom.		
II.	8. &c.	§. 2.		
V.	19.	§. 66.		
VI.	48. 49.	§. 66.		
VII.	37. 46.	§. 37.	XII. 20.	§. 79.
	45.	§. 33.	XVI. 16.	§. 81.
VIII.	44.	§. 33.		
X.	4.	§. 22.		
XII.	35.	§. 48.		
XIII.	32.	§. 24.		
XXII.	55.	§. 2.		
	61.	§. 69.		
XXIV.	52.	§. 32.		
			1 Cor.	
			VI. 1.	§. 78.
			IX. 9.	§. 10.
			XI. 10.	§. 52.
			2 Cor.	

		2 Cor.			Apoc.
II.	15. 16.	§. 37.	VII.	3.	§. 53.
	2 Tim.		XIX.	10.	§. 32.
II.	19.	§. 53.	XXII.	9.	§. 32.
	Hebr.			15.	§. 17.
XI.	21.	§. 81.			

3.
2.
2.
7.

Fc 2073

8

W 28

M. 5.

EXPOSITIO
BREVIS
LOCORVM SCR. S.
AD ORIENTEM
SESE REFERENTIVM,

IN QVIBVS

VEL MENTIO

SALTEM AD O

CONS

EX OBSERVATIO

QVE B

D. CHRISTO

PAST. ECCL. TEV

ASSE

H A

IMPENSIS

M

